

7. Promocja czytelnictwa, działalność wydawnicza i informacyjna

Biblioteki publiczne oprócz udostępniania zbiorów i informacji prowadziły szeroką działalność edukacyjną, kulturalną, animacyjną i społeczną. Nadrzędnym celem tych działań była promocja literatury i lektury, ale często w powiązaniu z innymi dziedzinami sztuki, jak film, teatr, muzyka, fotografia, malarstwo czy grafika. Drugą liczną grupą aktywności bibliotek było rozwijanie u czytelników kompetencji w wielu dziedzinach życia, ale przede wszystkim kompetencji cyfrowych. Składały się na nie zajęcia z podstawowej obsługi komputera i najbardziej przydatnego na co dzień oprogramowania (zwłaszcza dla osób starszych, ale nie tylko), z programowania czy wyszukiwania i wykorzystywania wartościowych źródeł informacji w Internecie. Liczba podjętych działań jest

imponująca. Największe biblioteki w województwie zorganizowały w 2019 roku nawet po kilka tysięcy wydarzeń literackich, kulturalnych, spotkań z przedstawicielami różnych dyscyplin nauki i działalności zawodowej, lekcji bibliotecznych, warsztatów i innych, na których gościło łącznie po kilkadziesiąt tysięcy osób.

7.1. Promocja działalności bibliotek

Szeroki wachlarz kanałów, jakimi biblioteki docierały do mieszkańców z informacją o swojej działalności otwiera komunikacja werbalna przy bezpośrednim kontakcie z czytelnikiem w bibliotekach oraz podczas imprez „na zewnątrz”, a także telefoniczna i mailowa w odpowiedzi na indywidualne zapytania. Tradycyjnie eksponowano na wystawach nowości wydawnicze oraz zbiory o danej tematyce, np. związane z rocznicami urodzin pisarzy czy wydarzeń historycznych.

Powszechnie wykorzystywano plakaty, banery, potykacze reklamowe, citylighty z informacjami o nowościach i wydarzeniach, rozdawano zaproszenia, ulotki, a także gadżety promocyjne: artykuły biurowe, zakładki do książki, smycze, wizytówki, długopisy, notesy, breloki, torby z logo bibliotek czy imprez bibliotecznych, z cytataми z literatury, ilustracjami nawiązującymi do lektur.

Podstawowym źródłem informacji o działalności bibliotek były strony internetowe, własne lub podstrony serwisów takich jak w.bibliotece.pl – w przypadku bibliotek pracujących w systemie bibliotecznym Sowa, a niekiedy wyłącznie podstrony serwisów gminnych pozbawione informacji o działalności bieżącej. Biblioteki coraz bardziej dostrzegały potrzebę rozwijania komunikacji z czytelnikiem w Sieci: umieszczały informacje w nowych serwisach tematycznych, zakładały stronę www, jeśli jej nie miały, ale także przebudowywały swoje strony na bardziej intuicyjne i estetyczne, z wersją na urządzenia mobilne, np. biblioteka w Brennej. Prowadzono mailing poprzez system biblioteczny oraz newsletters. Większość bibliotek posiadała profile na portalu społecznościowym Facebook, gdzie oprócz zapowiedzi i omówień wydarzeń bieżących np. zamieszczano recenzje książek. Publikowano informacje o bieżących wydarzeniach na Platformie Inicjatyw Bibliotecznych „Śląski Pegaz”, artykuły w prasie fachowej i ogólnej.

Liczne biblioteki współpracowały z mediami: informatorami lokalnymi, w tym prasą samorządową, lokalnymi internetowymi serwisami informacyjnymi, rozgłośniami radiowymi i telewizyjną. Nie tylko przekazywały bieżące informacje, ale też niekiedy współtworzyły cykliczne audycje radiowe, np. cykliczne audycje radiowe o książkach Książnicy Beskidzkiej, która także z Beskidzkim Radiem Katolickim Anioł Beskidów po raz kolejny organizowała Ekumeniczny Maraton Biblijny. Organizowano konferencje prasowe.

7.2. Spotkania autorskie

Mimo pojawiających się sygnałów o spadku zainteresowania czytelników spotkaniami autorskimi, wciąż organizowała je zdecydowana większość bibliotek, a te, które ich nie organizowały tłumaczyły to zwykle brakiem pieniędzy. Część spotkań finansowano w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki, projektu Instytutu Książki w Krakowie, a także ze środków ministerialnych.

Liczne były też spotkania z innymi twórcami kultury, artystami, językoznawcami, podróżnikami, duchownymi, politykami, lekarzami, psychologami, pracownikami służb mundurowych, ratownikami, sportowcami, historykami. Często odbywały się one w ramach festiwalu literackich i kulturalnych, a np. w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Tychach w ramach cyklu spotkań dla dorosłych i dla dzieci z przedstawicielami świata kultury pn. „Tury Kultury”.

Spotkania autorskie w bibliotekach miejskich

Będzin	Sławomir Pietras, Jerzy Majcherczyk, Elżbieta Wiejaczke i Tomasz Budzioch, Marta Matyszcza, Lidia Stefek, Tomasz Kostro, Bogusława Tutajewicz, Joanna Wachowiak
Bielsko-Biała	Tadeusz Biedzi, Mariusz Czuba i Marcin Świetlicki, Bohdan Huda, Magdalena Makarowska, Julita Bator, Grażyna Kuczek, Karolina i Maciej, Szaciłło, Renata Rusznia, Bożena Kropka, Agata Kołakowska, Ákos Engelmayer i János Tischler, Justyna Chrobak, Tanya Valko, Wiesław Drabik, Elżbieta Zubrzycka, Marek Szołtysek
Bieruń	Marcin Jałowy, Łukasz Wierzbicki, Ewa Stadtmuller i Łukasz Zabdyr
Bytom	Olga Rudnicka, Marta Matyszcza, Justyna Wydra, Barbara Palewicz-Ryży, Tomasz Sanecki, Barbara Gawryluk, Justyna Bednarek
Chełm Śląski	Magdalena Majcher, Urszula Kępka, Hanna Maciejewska
Chorzów	Michał Cholewa, Edward Wyżgoł, Maria Ulatowska, Jacek Skowroński, Katarzyna Siwczyk
Cieszyn	Zdzisław Rabenda, Andrzej Krajewski, Małgorzata Pikus, Hanna Stoszek, Romuald Karwik, Izabela Kula, Joanna Gawlikowska, Paweł Smoleński, Barbara Gruszka-Zych, Roman Pankiewicz, Marta Bock, Mikołaj Bizoni, Jacek Fedorowicz, Joanna Gawlikowska, Jolanta Pietz, Elżbieta Holeksa, Stanisław Malinowski, Agnieszka Dziadek, Lidia Czyż, Halina Socha, Ewa Dembiniok, Andrzej Żaki, Łukasz Dębski, Michał Rusinek, Mariola Ptak
Czeladź	Agnieszka Krawczyk, Magdalena Majcher, Wojciech Chmielarz, Przemek Corso, Liliana Jędrzejewska-Mucha, Aleksandra Bekus, Jolanta Klimek, Krzysztof Zięcik, Cezary Jan Lis, Renata Piątkowska

Częstochowa	Joanna Szymańska, Elżbieta Stępień, Michał Urbanek, Urszula Koza-kowska-Zaucha, Mikołaj Grynberg, Filip Springer, Elżbieta Bednar-czyk, Paulina Pidzik, Anna Janko, Łukasz Kobiela, Joanna Jax, Karolina Wilczyńska, Alek Rogoziński, Grażyna Ochenkowska, Jarosław Kret, Jerzy Górski, Agnieszka Lingas-Loniewska, Wojciech Tochman, Mar-cin Meller, Agnieszka Kazała, Pan Poeta (Piotr Reski), Jakub Skworz, Barbara Kosmowska, Justyna Bednarek, Renata Piątkowska, Joanna Wachowiak, Ewa Nowak, Agnieszka Frączek, Elżbieta Bednarczyk, Eliza Piotrowska, Joanna Jagiełło, Mira Białkowska, Agnieszka Aisen-Kaim, Jarek Kaczmarek, Andrzej Grabowski, Krzysztof Pławecki, Waldemar Cichoń, Grzegorz Nita, Joanna Olech, Marcin Bruchnalski, Joanna Zagner
Dąbrowa Górnicza	Anna Kańtoch, Agnieszka Zimnowodzka, Izabella Michta, Magdalena Zimniak, Marcin Pałasz, Bohdan Łazuka, Czesław Mozil, Grupa Fil-mowa Darwin, Jacek Kawalec, Katarzyna Bonda, Stanisław Jainicki, Michał Rusinek, Anna Jurkiewicz, Paulina Wróbel, Marian Kisiel, Sławomir Łosowski, Ewa Kassala, Agnieszka Kijas, Patryk Osieleniec
Gliwice	Krzysztof Zajas, Arkady Paweł Fiedler, Katarzyna Siwczyk, Jerzy Ciur-lok, Szymon Drobniak, Lech Mucha, Joanna Warecha, Paweł Zuchnie-wicz, Mirosław Hermaszewski, Artur Becker, Mariusz Kowoll, Marian Dziędziel, Barbara Bursztynowicz, Jacek Durski, Maria Ulatowska, Ja-cek Skowroński, Elżbieta Zwolińska-Skwara, Lidia Czyż, Witold Sza-błowski, Ewa Winnicka, Wojciech Tochman, Anna Smółka, Agniesz-ka Rybak, Barbara i Andrzej Grzegorzewscy, Tadeusz Biedzki, Piotr Kowalczyk, Jerzy Kostrzewa, Edyta Grajek, Jan Mela, Monika Czoik-Nowicka, Renata Piątkowska, Marcin Koziół, Michał Zawadka, Miro-sław Hermaszewski, Krzysztof Piersa, Karol Wójcicki
Imielin	Krzysztof Pławecki, Dagmara Kupeczyk, Dariusz Rekosz, Łukasz Wierzbicki, Stanisław Janicki, Marcin Pałasz, Kazimierz Szymeczko
Jastrzębie-Zdrój	Anna Kamińska, Dariusz Kortko, Marcin Pietraszewski, Agniesz-ka Lisak, Mariusz Sepioło, Kamil Bałuk, Wojciech Miłoszewski, Je-rzy Ciurlok, Ewelina Skiba, Bogusława Magdalena Pała, Beata Śliw-ka, Michał Rusinek, Anna Jaklewicz, Halina Socha, Hanna Dikta, Paweł Pieniążek, Arkadiusz Niemirski, Katarzyna Ryrych, Marcin Pałasz, Eliza Piotrowska, Marianna Oklejak, Zbigniew Masternak, Małgorzata Flis, Renata Piątkowska, Michał Zabłocki, Elżbieta Zo-remba, Krzysztof Siwczyk, Katarzyna Wolnik-Sayna
Jaworzno	Ewa Musiorska, Danutą Noszczyńska, Krystyna Baran, Agnieszka Kaźmierczyk, Barbara Korczyk, Anna Kasiuk, Wojciech Tochman, Ja-kub Górniak, Dawid Staszkiwicz, Wojciech Głowacz, Iwona Bran-dys, Szymon Góralczyk, Ewa Kasprzyk, Ewa i Roman Nehrebecy, Eliza Piotrowska, Daniel de Latour, Dorota Combrzyńska-Nogala, Anna Czerwińska-Rydel, Zuzanna Orlińska, Wojciech Cesarz, Urszu-la Kępka
Kalety	Józef Breguła

Katowice	Adam Faber, Adam Pluszka, Agata Kołakowska, Agata Tuszyńska, Agnieszka Frączek, Agnieszka Krawczyk, Agnieszka Tyszka, Alina Gutry, Aniela Cholewińska-Szkolik, Anna Kańtoch, Artur Czekajski, Barbara Gawryluk, Barbara Szmatoch, Bartłomiej Różycki, Beata i Paweł Pomykalscy, Bernadeta Prandzioch, Daniel Wyszogrodzki, Dariusz Nawrot, Dariusz Walerjański, Dorota Suwalska, Edyta Bystron, Eliza Piotrowska, Elżbieta Zubrzycka, Ewa Kopsik, Ginter Pierończyk, Grzegorz Gawlik, Hanna Greń, Ireneusz Wawrzaszek, Izabella Klebańska, Jacek Bielawa, Jakub Ćwiek, Jakub Halor, Janusz Muzyczyszyn, Jerzy Zielonka, Joanna Olech, Justyna Styszyńska, Kamil Kartasiński, Katarzyna Prudło, Katarzyna Puzyńska, Katarzyna Ryrych, Katarzyna Siwczyk, Kazimierz Szymeczko, Krystyna Mirek, Krystyna Nikiel, Krzysztof Soida, Krzysztof Wielicki, Łukasz Dębski, Łukasz Wierzbicki, Łukasz Żelechowski, Magdalena Piekorz, Małgorzata i Michał Kuźmiński, Małgorzata Kaczor, Małgorzata Strękowska-Zaremba, Marcin Kostrzyński, Marcin Meller, Marcin Pałasz, Marcin Szczygieski, Marcin Szumowski, Marcin Wilk, Maria Paszyńska, Marta Guzowska, Marta Matyszcak, Marta Sapała, Mateusz Świstak, Michał Balsa, Michał Cholewa, Mikołaj Marcela, Paweł Beręsewicz, Przemysław Wechterowicz, Przemysław Ignaszewski, Robert Małeczki, Sabina Waszut, Urszula Palusińska, Wojciech Bonowicz, Wojciech Dutka, Wojciech Górecki, Wojciech Grajkowski, Wojciech Tochman, Wojciech Widlak, Zbigniew Białas, Zofia Mąkosa, Zofia Staniszevska
Knurów	Krystyna Mirek, Roman Pankiewicz, Gabriela Kotas
Lubliniec	Grzegorz Kopiec, Alek Rogoziński, Jakub Ćwiek, Maria Dziuk, Maria Ulatowska, Jacek Skowroński, Joanna Jamrozy, Arkadiusz Baron, Monika Mularska-Kucharek, Justyna Kierat, Łukasz Lebek
Łaziska Górne	Gabriela Kotas, Wojciech Szwiec, Agnieszka Krawczyk, Monika Sawicka, Edyta Świętek, Przemysław Brycht
Miasteczko Śląskie	Marek Sikorski, Edyta Kowalska
Mikołów	Artur Czesak, Marek Szoltysek, Jerzy Jakubiec, Marcin Pałasz, Roman Pankiewicz
Mysłowice	Katarzyna Siwczyk, Jan Ślósorz, Grażyna Grabowska-Siudzińska, Edyta Świętek, Grażyna Janota, Karina Krawczyk, Krzysztof Kasza, Benedykt Kamiński, Krystian Prynda, Gabriela Kotas, Aneta Mazur, Krzysztof Pławecki, Kazimierz Szymeczko
Myszków	Małgorzata Winkler-Pogoda, Olga Rudnicka
Orzesze	Andrzej Kapłanek, Waldemar Cichoń, Alina Przydatek, Pan Poeta (Piotr Reski)
Piekary Śląskie	Hanna Dikta, Michał Muszalik, Marek Kucak, Grażyna Barszczewska, Grzegorz Ćwiertniewicz, Łukasz Kobiela, Zygmunt Schaefer, Piotr Tyminiński, Lucyna Olejniczak, Krzysztof Pławecki, Dominika Kochanecka

Poręba	Magdalena Majcher
Pyskowice	Dariusz Kortko, Marcin Pietraszewski, Mirosław Hermaszewski, Monika Czoik
Racibórz	Piotr Stelmach, Natalia Pitry, Leszek Żebrowski, Maria Ulatowska, Jacek Skowroński, Jakub Szamałek, Michał Szulim, Jakub Żulczyk, Grażyna Drobek-Bukowska, Grażyna Barszczewska, Agnieszka Rybak, Anna Smółka, Wojciech Chmielarz, Filip Springer, Albona Grabowska, Ryszard Ćwirlej, Edyta Jungowska, Leszek Libera, Natalia Pitry, Piotr Socha, Krzysztof Pławewski, Eliza Piotrowska, Wojciech Widłak, Wiesław Drabik, Daniel de Latour, Justyna Styszyńska, Waldemar Cichoń, Agnieszka Żelewska, Edyta Jungowska, Jolanta Reisch-Klose, Wojciech Cesarz
Radlin	Alojzy Lysko, Emilia Krakowska, Halina Socha, Szymon Hołownia, Mateusz Sobeczko, Joanna Jagiełło
Radzionków	Lucyna Olejniczak, Sabina Waszut
Ruda Śląska	Szczepan Twardoch, Ryszard Krynicki, Joann Helander, Arkadiusz Gola, Adam Podgórski, Bronisław Wątroba, Kamil Kartasiński, Piotr Brząka-lik, Urszula Koszutska, Grzegorz Poloczek, Alina Bednarz, Krzysztof Gołąb, Henryk Grzonka, Mariusz Jochemczyk, Jerzy Mazurek, Michał Musioł, Marek Nawrot, Piotr Stefaniak, Marek Szołtysek, Joanna Jax, Otylia Jędrzejczak, Janusz Muzyczyszyn, Ilona Tront
Rybnik	Manuela Gretkowska, Norman Davies, Mariusz Szczygieł, Anna Kamińska, Krystyna Dajka, Krzysztof Spadło, Justyna Kopińska, Vincent V. Severski, Filip Łobodziński, Aleksander Krupa, Krzysztof Pławewski, Dominik Wójcik, Jadwiga Joško-Ochojska
Rydułtowy	Szymon Hołownia, Emilia Krakowska, Katarzyna Kaczyńska, Michał Czernecki, Paweł Burczyk, Maciej Marcisz, Ewa Wierzbńska-Kloska, Bartosz Ryszka, Andrzej Żak
Siemianowice Śląskie	Krzysztof Pławewski, Jarosław Engler
Sławków	Lucyna Olejniczak, Mikołaj Marcela
Sosnowiec	Wojciech Tochman, Filip Springer, Maja Wolny, Anna Kańtoch, Włodzimierz Bolecki, Marta Podgórnica, Maja Wolny, Eligiusz Dymowski, Wojtek Kowalczyk, Marta Fox, Bogumiła Szrepfer, Tadeusz Sławek, Waldek Malina, Bartek Zugaj, Katarzyna Puzyńska, Albert Kwiatkowski, Krystyna Borkowska, Anna Jaklewicz, Aleksandra Bekus, Marcin Sitko, Sebastian Riedel, Filip Łobodziński, Tadeusz Biedzki, Dominik Wójcik, Jacek Durski, Grzegorz Kordel, Anna Cieplak, Łukasz Orbitowski, Marcin Meller, Marian Kisiel, Magdalena Lamparska, Grzegorz Rogowski, Edyta Kowalska, Dariusz Kortko, Marcin Pietraszewski, Patryk Osieleniec, Mikołaj Marcela, Grzegorz Kordel, Pola Stępniewicz, Mariola Jarocka, Izabela Michta, Albert Kwiatkowski, Marta Palarz
Szczyrk	Renata Piątkowska, Tomasz Szwed

Świętochłowice	Adam Kasperek, Monika Kassner, Zbigniew Kolba, Marian Piegza, Marek Nawrot, Ewelina Mazur-Durkacz
Tarnowskie Góry	Marcin Kydryński, Krzysztof Wielicki, Jacek Fedorowicz, Remigiusz Rączka, Beata Cieślak, Sławomir Koper, Janusz Majer, Rafał Bauer, Dorota Brauntsch, Jacek Kurek, Wojciech Woźław, Monika Witkowska, Maria Czubała, Kasia Baron, Robert J. Szmidt, Jan Cofałka, Pan Poeta (Piotr Reski), Melania Kapelus, Przemysław Wechterowicz
Tychy	Małgorzata Swędrowska, Jacek Wójcicki, Joanna Bator Jakub Żulczyk, Pan Poeta (Piotr Reski), Marcin Kozioł, Katarzyna Ryrych, Joanna Krzyżanek, Joanna Bronisławska, Piotr Zawadzki, Szczepan Twardoch, Marta Obuch, Agnieszka Krawczyk, Justyna Wydra, Edyta Mucha, Danuta Wencel, Sława Sibiga, Maciej Błada, Szymon Hołownia, Marek Szoltysek, Barbara Wicher, Kalina Jerzykowska, Justyna Bednarek, Kazimierz Szymeczko, Liliana Fabisińska, Marcin Przewoźniak, Laura Łącz, Aniela Cholewińska-Szkołik
Ustroń	Anna Cieplak, Andrzej Hermanowicz, Dariusz Zalega, Marek Krajewski, Jan Picheta, Juliusz Wątroba, Maciej Szymanowicz,
Wisła	Joanna Jurgała-Jureczka, Piotr Zwarycz
Wodzisław Śląski	Sylwia Winnik, Piotr Milewski, Beata Lewandowska-Kaftan, Robert Gondek, Ewa Kassala, Artur Andrus, Mieczysław Bieniek, Roman Pankiewicz, Krzysztof Plawecki, Wiesław Drabik, Agnieszka Frączek, Ewa Chotomska, Łukasz Dębski
Zabrze	Zygmunt Miłoszewski, Wojciech Chmielarz, Ryszard Ćwirlej, Robert Małecki, Jakub Małecki, Andrzej Stasiuk, Krzysztof, Zajas, Marta Fox, Małgorzata Maj, Małgorzata Malanowicz, Anita Szuwald, Łukasz Adamczyk, Katarzyna Kawa-Albero, Alfonso Albero, Przemysław Grygiel, Agnieszka Frączek, Eliza Piotrowska, Zofia Stanecka, Joanna Sorn-Gara, Mikołaj Marcela, Anita Głowińska, Marcin Pałasz, Barbara Gawryluk, Justyna Bednarek
Zawiercie	Magdalena Okraska, Błażej Torąński, Elżbieta Stępczyńska, Zdzisław Kluźniak, Magdalena Majcher, Paweł Kopijer, Szymon Hołownia, Dominika Smoleń, Marcin Ziernicki, Pan Poeta (Piotr Reski), Joanna Wachowiak, Katarzyna Ryrych
Żory	Michał Cholewa, Sylwia Chutnik, Przemysław Czapliński, Krzesimir Dębski, Jacek Fedorowicz, Mirosław P. Jabłoński, Grzegorz Jankowicz, Anna Kańtoch, Adam Boniecki, Artur Madaliński, Jarosław Makowski, Anna Marchewka, Jacek Piekara, Michał Rusinek, Tadeusz Sławek, Wiktor Soral, Marek Sygacz, Witold Szablowski, Wojciech Tochman, Piotr Wnuk, Paweł Bęrszewicz, Roksana Jędrzejewska-Wróbel, Małgorzata Stękowska-Zaręba, Anna Czerwińska-Rydel, Beata Ostrowicka, Beata Gawryluk, Katarzyna Ryrych
Żywiec	Krzysztof Czyżewski, Marta Fox, Elżbieta Zubrzycka, Paweł Majka, Joanna Pawlik, Jacek Bierutem, Tomasz Ważny, Agata Kołakowska, Karolina Urbaniec, Michał Zawadka, Dorota Bełtkiewicz, Grażyna Bąkiewicz, Wojciech Kołyszko

Spotkania autorskie
w bibliotekach miejsko-gminnych

Blachownia	Wiesław Drabik, Pan Poeta (Piotr Reski)
Czechowice-Dziedzice	Mirosław Hermaszewski, Zbigniew Gajzler, Jerzy Buzek, Hanna Greń, Agata Kołakowska, Melania Kapelusz, Adrian Mitoraj, Joanna Szkoda-Stwora, Krzysztof Piersa
Czerwionka-Leszczyny	Katarzyna Siwczyk, Marek Szołtysek, Roman Pankiewicz, Ewa Chotomska
Kłobuck	Jakub Żulczyk, Krzysztof Nowakowski, Robert Czerniak
Koniecpol	Magdalena Majcher, Anna Płowiec, Magdalena Brzezińska
Koziegłowy	Tomasz Maniura
Kroczyce	Monika Sawicka, Marcin Ziernicki, Anna Bator, Andrzej Sadowski
Krzepice	Grażyna Makles, Roman Pankiewicz
Kuźnia Raciborska	Roman Pankiewicz, Arkadiusz Niemirski, Anna Tomiak, Henryk Postawka, Kornelia Czogalik, Krzysztof Pławcki, Szymon Bolik
Łazy	Maria Płatek, Anna Wajs, Zbigniew Teper, Zbigniew Kołba, Paweł Kopijer, Marcin Bruchnalski, Rafał Lach
Ogrodzieniec	Michał Szulim, Roman Pankiewicz, Maurycy Polaski
Pszczyna	Jerzy Ciurlok, Dorota Brauntsch, Sławomir Pastuszka, Alojzy Lysko, Jacek Federowicz, Magdalena Grzebałkowska, Anna Goc, Renata Piątkowska, Ewa Stadtmüller, Ewa Chotomska, Krzysztof Pławcki, Krzysztof Piersa, Marek Szołtysek, Barbara Solarska, Marcin Bryczyński, Eliza Piotrowska
Siewierz	Roman Pankiewicz, Wiesław Drabik, Izabella Klebańska
Sośnicowice	Marek Szołtysek, Roman Pankiewicz, Zbigniew Kołba
Strumień	Tanya Valko, Wiesław Drabik, Roman Pankiewicz
Szczekociny	Stanisław Nicieja, Andrzej Orliński, Janusz Fatyga, Zbigniew Opalski, Ewa Beynar, Wiesław Drabik, Teresa Ostrowska, Wioletta Piasecka
Toszek	Ryszard Kaczmarek, Zbigniew Pawlak, Roland Janotta
Wilamowice	Jan Rodak, Krzysztof Nowakowski, Przemysław Brych

Spotkania autorskie
w bibliotekach gminnych

Bestwina	Marek Szołtysek, Tanya Valko, Piotr Kowalczyk, Justyna Wiśniewska, Roman Dzida, Artur Beniowski
Bobrowniki	Beata Ostrowicka, Grażyna Bąkiewicz
Bojszowy	Renata Piątkowska, Waldemar Cichoń, Joanna Zagner-Kołat, Zbigniew Kołba, Ewa Chotomska, Magdalena Majcher Karolina Wilczyńska, Marek Szołtysek
Brenna	Witold Turant, Jolanta Reisch-Klose
Buczkowice	Edward Czernek, Józef Stec, Tomasz Szwed Waldemar Cichoń Renata Piątkowska i Malwina Kozurno
Chybie	Jarosław Kret, Marcin Koziół, Beata Bosowska,
Dębowiec	Tania Valko, Melania Kapelusz
Gierałtowiec	Zbigniew Masternak, Krzysztof Petek, Bronisław Wiechuła
Goczałkowice-Zdrój	Krzysztof Pławecki, Marcin Koziół, Izabela Michta
Godów	Edyta Świętek, Danuta Chlupova, Aleksandra Tyl, Thomas Arnold, Wiesław Drabik, Krzysztof Pławecki
Hazlach	Roman Pankiewicz
Herby	Zbigniew Kołba
Irządze	Zbigniew Kołba
Istebna	Daniel Kadłubiec, Szymon Wróbel, Michał Kawulok, Joanna Jurgała-Jureczka
Janów	Wiesław Drabik
Jasienica	Tanya Valko, Leszek Łysień, Juliusz Wątroba, Renata Piątkowska, Leszek Richter
Kamienica Polska	Elżbieta Stępień, Piotr Kowalczyk
Kobiór	Marcin Koziół
Kochanowice	Grzegorz Kopiec
Konopiska	Wiesław Drabik
Kornowac	Roman Pankiewicz, Monika Sawicka
Koszarawa	Magdalena Zarębska, Aneta Okupska-Pońc
Kozy	Adam Hałat

Kroczyce	Monika Sawicka, Marcin Ziernicki, Anna Bator, Andrzej Sadowski
Krupski Młyn	Krzysztof Wielicki, Joanna Krzyżanek, Łukasz Dębski
Kruszyna	Elżbieta Stępień
Krzyżanowice	Roman Pankiewicz
Lelów	Andrzej Łapaj, Henryka Ziaja, Danuta Błaszczuk, Karolina Wilczyńska, Justyna Chrobak, Roman Kowalski, Aleksandra Kowalska, Marcin Ziernicki, Elżbieta Bednarczyk, Wiesław Drabik, Roman Pankiewicz
Lipie	Roman Pankiewicz
Lipowa	Władysław Motyka, Agnieszka Wróbel, Rafał Baran, Jacek Żakowski, Dominik Szczepański, Halina Socha, Marcin Meller, Martina Zawadzka, Krzysztof Piersa, Marcin Wilk, Jan Sapeta, Szymon Wróbel
Lubomia	Wiesław Drabik, Zbigniew Kołba
Lyski	Henryk Postawka, Krzysztof Pławewski
Łodygowice	Jacek Kachel
Marklowice	Anna Nowak
Miedźna	Krzysztof Pławewski, Pana Poeta, Małgorzata Strękowska-Zaremba, Wiesław Drabik, Ewa Stadtmüller, Anna Jaklewicz
Miedźno	Magdalena Majcher
Mierzęcice	Krzysztof Pławewski, Małgorzata Gutowska-Adameczyk
Milówka	Barbara Rosiek
Opatów	Jacek Łapiński, Leszek Szczasny
Ornontowice	Renata Piątkowska Barbara Gawryluk, Kazimierz Szymeczko
Ożarówice	Roman Pankiewicz, Joanna Wachowiak, Magda Podbylska
Panki	Marek Rokosa
Pawłowice	Paweł Mateńczuk, Szymon Hołownia, Halina Socha, Jacek Łapiński, Krzysztof Pławewski, Michał Rusinek, Ewa Nowak, Pan Poeta (Piotr Reski)
Pawonków	Grzegorz Kopiec, Andrzej Żak
Pietrowice Wielkie	Brunon Stojer, Danuta Noszczyńska
Pilchowice	Katarzyna Siwczyk
Poczesna	Cezary Lis
Popów	Sabina Waszut

Poraj	Elżbieta Bednarczyk, Marcin Kozioł, Izabela Szewczyk, Aleksandra Kowalska, Barbara Pawlak, Barbara Popiołek, Krzysztof Seweryn Wroński
Porąbka	Jacek Kachel, Krzysztof Nowakowski, Katarzyna Ryrych, Renata Piątkowska
Przyrów	Wiesław Drabik, Justyna Chrobak, Roman Pankiewicz, Marcin Ziernicki
Przystajń	Izabella Frączyk
Psary	Małgorzata Gutowska-Adamczyk, Lucyna Olejniczak, Emilia Nowak, Alfred Przybyłek, Krzysztof Pławewski, Roman Pankiewicz
Rudnik	Wiesław Drabik, Krzysztof Nowakowski
Rudziniec	Tomasz Sobania, Wiesław Drabik
Suszec	Anna Stronczek, Krzysztof Pławewski, Krzysztof Piersa
Świerklaniec	Jacek Fedorowicz, Justyna Bednarek, Danuta Awolusi, Anna Onichimowska, Renata Piątkowska, Barbara Gawryluk, Agnieszka Żelewska, Przemysław Wechterowicz, Marcin Pałasz, Pan Poeta (Piotr Reski), Krzysztof Stręcioch
Tworóg	Joanna Krzyżanek, Tomasz Sobania, Zbigniew Kołba
Ujsoły	Szymon Wróbel
Węgierska Górka	Agnieszka Lingas-Łoniewska, Krystyna Dajka, Hanna Greń, Władysław Motyka, Zofia Pajestka-Jurasz
Wilkowice	Jolanta Horodecka, Zofia Ciapała, Dorota Dziemińska, Krzysztof Nowakowski, Jolanta Horodecka
Włodowice	Elżbieta Bednarczyk, Marcin Ziernicki, Wiesław Drabik
Wręczyca Wielka	Tomasz Jelonek
Wyry	Agata Kołakowska, Małgorzata Strękowska-Zaremba, Albona Grabowska, Patrycja Machalek, Wojciech Szwiec, Grzegorz Bębnik, Lidia Borowian-Cyba, Teresa Duda, Irena Kontny, Patrycja Machalek, Henryk Grzonka, Małgorzata Strękowska-Zaremba, Melania Kapelusz, Ewa Chotomska, Eliza Piotrowska, Marianna Oklejak, Marcin Pałasz, Justyna Bednarek, Alina Przydatek, Kazimierz Szymeczko, Mateusz Dmetrecki, Rafał Laskowski, Janina Strzoda
Zbrostawice	Wojciech Ginko, Roman Pankiewicz, Zbigniew Kołba, Łukasz Dębski
Zebrzydowice	Grupa Saffo, Leszek Szczasny, Andrzej Niedoba, Roman Pankiewicz, Wiesław Drabik
Żarnowiec	Wiesław Drabik

7.3. Akcje czytelnicze o zasięgu krajowym

Podobnie jak w poprzednich latach biblioteki brały udział w ogólnopolskich i światowych dniach książki, przyłączały się do obchodów świąt narodowych i rocznic urodzin ważnych postaci polskiej kultury oraz projektów instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, wydawnictw firm i wielu innych corocznych wydarzeń.

Blisko sto bibliotek publicznych włączyło się w obchody **Narodowego Czytania** organizowanego po raz ósmy przez Parę Prezydencką. W 2019 roku czytano osiem wybranych polskich nowel. Podczas imprez organizowanych z tej okazji przez biblioteki ważne osoby życia publicznego, w tym przedstawiciele władz centralnych i samorządowych, odczytywali na głos wybrane nowele lub ich fragmenty. Czytaniu towarzyszyły festyny, spektakle, kiermasze książek, a także sprzedaż egzemplarzy czytanych dzieł z pieczęcią wykonaną stemplem podarowanym na tą okazję przez Parę Prezydencką. Atrakcje przygotowane dla uczestników nawiązywały do treści nowel. Na przykład Gminna Biblioteka Publiczna w Goczałkowicach-Zdroju gościła Teatr Kwadryga, który zaprezentował nowele w interpretacji scenicznej.

Biblioteki publiczne chętnie organizowały wydarzenia z bogatym programem w **Ogólnopolskim Tygodniu Bibliotek i Dniu Bibliotekarza i Bibliotek** (blisko połowa bibliotek publicznych), **Światowym Dniu Książki i Praw Autorskich** oraz włączały się w **Ogólnopolską Noc Bibliotek**. Hasło tej ostatniej – brzmiące w 2019 roku „Znajdźmy wspólny język” – było inspiracją np. dla bibliotekarzy z Miedźna, którzy zorganizowali spotkanie z nauczycielem języka migowego, który przybliżył obecnym sposób postrzegania świata przez osoby nieme i uczył podstawowych zwrotów w języku migowym.

Zaledwie kilka bibliotek zaangażowało się w obchody **Roku Gustawa Herlinga-Grudzińskiego**. W Miejskiej Bibliotece Publicznej w Zabrze odbyły się: sesja naukowa poświęcona blisko półwiecznemu pobytowi pisarza w Neapolu, wieczór wspomnień z przyjacielem pisarza Janem Mazurkiewiczem, warsztaty literackie dla młodzieży, spotkanie z autorem bloga o Neapolu oraz performatywne czytanie fragmentów *Dziennika pisanego nocą*. W Żywieckiej Bibliotece Samorządowej odbyły się wykłady dla uczniów szkół średnich o tematyce związanej z osobą wybitnego pisarza.

Niewiele więcej bibliotek uczciło **Rok Stanisława Moniuszki**. Książnica Beskidzka organizowała wakacyjne spotkania „Polubić Moniuszkę” łączące literaturę, formy plastyczne oraz zabawy ruchowe z muzyką najpopularniejszego polskiego twórcy opery.

Miejska Biblioteka Publiczna w Jastrzębiu-Zdroju przygotowała wystawę prac studentów Instytutu Sztuk Plastycznych Uniwersytetu Śląskiego „Moniuszko w Komiksie”.

Z okazji **100-lecia powstań śląskich** liczne biblioteki organizowały wykłady, wystawy, lekcje biblioteczne poświęcone tematyce powstańczej. Odbywały się wieczory z muzyką, poezją i prozą patriotyczną. Biblioteki współorganizowały oficjalne uroczystości rocznicowe, w ramach których odbywały się także wydarzenia sportowe, rekonstrukcje historyczne i wiele innych. XI Powiatowa Konferencja Regionalna Powiatowej Biblioteki Publicznej w Gliwicach odbyła się pod hasłem „Obraz Powstań śląskich w historii, literaturze i kulturze”.

Inne popularne wydarzenia to:

- Odjazdowy Bibliotekarz – ogólnopolska akcja koordynowana przez Fundację Normalne Miasto „Fenomen” oraz Stowarzyszenie Bibliosfera, której celem jest promowanie czytelnictwa i bibliotek, będąca nie tylko okazją do wspólnego aktywnego spędzenia czasu na łonie natury, ale też do prezentacji literackich i dyskusji o lekturze albo poznania poszczególnych placówek danej biblioteki publicznej, tak jak miało to miejsce w Gierałtowicach.
- Podaruj Wiersz – akcja społeczna Fundacji im. Zbigniewa Herberta zachęcająca do odręcznego przepisania wiersza twórcy Pana Cogito specjalnie wybranego dla bliskiej osoby.
- Dzień Bezpiecznego Internetu
- Tydzień z Internetem
- Dzień Języka Ojczystego
- Światowy Dzień Poezji
- Tydzień Zakazanych Książek
- Czytam w podróży... Herberta
- Światowy Dzień Czytania Tolkiena
- Czytaj PL
- Walentynki – Randka w ciemno z książką
- Europejskie Dni Dziedzictwa

Okazji do spotkań w gronie czytelnicznym było o wiele więcej. Organizacja obchodów światowych dni o różnej tematyce pomaga rozwijać zainteresowania danymi zagadnieniami poprzez lekturę i pomoc biblioteki w docieraniu do informacji. Np. w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Bytomiu w Światowy Dzień Zdrowia zaprezentowano zbiory dotyczące szeroko ujętej tematyki zdrowotnej. Wydarzenia rocznicowe służyły zachowaniu pamięci o ważnych momentach historii Polski, jej bohaterach oraz o zasłużonych dla polskiej i światowej kultury, zwłaszcza kultury słowa. 20. rocznica wizyty Jana Pawła II w Gliwicach była okazją do organizacji przez gliwicką Miejską Bibliotekę Publiczną cyklu wydarzeń artystycznych, których celem było upowszechnianie nauczania papieża Polaka.

Warto osobno wymienić liczne akcje organizowane z myślą o dzieciach i młodzieży:

- **Mała Książka, Wielki Człowiek** to program, w którym każde dziecko – niemowlę lub przedszkolak, odwiedzające bibliotekę otrzymało czytelniczą wyprawkę pod warunkiem zapisania się do biblioteki. Przy tej okazji często zapisywali się rodzice. Wiele bibliotek podkreśliło znaczenie tego projektu dla wzrostu liczby najmłodszych, ale i starszych czytelników. Akcja cieszy się niesłabnącą popularnością od początku jej trwania. W omawianym okresie uczestniczyły w niej 2/3 bibliotek publicznych województwa śląskiego. Niektóre biblioteki organizowały podobne akcje, np. Miejska Biblioteka Publiczna w Mysłowicach propagowała czytanie przez rodziców spodziewających się dziecka oraz czytanie dzieciom najmłodszym.
- **Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom, Cała Polska Czyta Dzieciom** – druga w kolejności najbardziej popularna akcja, do której dołączyła się blisko połowa bibliotek, promująca czytanie dzieciom na głos, podobnie jak obchodzony w innym terminie **Ogólnopolski Dzień Głośnego Czytania**. Podobne cele realizuje program **Z książką na start** zachęcający do wspólnego spędzania czasu dzieci do 6 lat z rodzicami w trakcie wyjść do biblioteki, do wspólnego wybierania książek, czytania i rozmów o lekturze. Biblioteka w Bobrownikach rozszerzyła tę akcję dla dzieci w wieku 7–9 pod własną nazwą „Zostań Super Czytelnikiem”, aby promować bibliotekę wśród rodzin z dziećmi.
- **Ostry Dyżur Literacki** – specjaliści od literatury dziecięcej odwiedzający biblioteki oferowali pomoc w doborze lektur dostosowanych do indywidualnych potrzeb młodych czytelników.
- **Międzynarodowy Dzień Książek dla Dzieci i Noc z Andersenem** – popularne święto książki dziecięcej było okazją do działań takich, jak interdyscyplinarny projekt Biblioteki Miejskiej w Cieszynie „Oto moja baśń...” poświęcony życiu i twórczości Hansa Christiana Andersena, oraz muzyce Fryderyka Chopina. Odbyły się spektakle baletowo-muzyczne, teatralne, projekcja filmu, warsztaty ilustratorskie, wystawy i lekcje biblioteczne. Gminna Biblioteka Publiczna w Gilowicach współuczestniczyła w akcji wydawnictwa Egmont „Czytam sobie. Mogę być, kim chcę!” W trakcie zajęć z dziećmi wykorzystujących treści wybranych książek zachęcano najmłodszych do odważnego realizowania swoich marzeń.
- **„Mały miś w świecie wielkiej literatury”** – projekt Grupy MAC S.A., w ramach którego kilka bibliotek zorganizowało zajęcia dla dzieci w wieku przedszkolnym rozwijające kompetencje czytelnicze i społeczne, obywatelskie, realizując założenia polityki Ministerstwa Edukacji Narodowej.
- **Kinder mleczna kanapka-przerwa na wspólne czytanie** – konkurs, w którym uczestniczyło kilkanaście bibliotek publicznych w województwie śląskim, niektóre z nich dzięki głosom internautów wygrały po dwie puffy do kącika dziecięcego i zestaw książek dla dzieci.

- **Jak nie czytam jak czytam** to kolejna popularna akcja, do której przyłączyło się blisko 20 bibliotek zachęcając do wspólnego czytania. Próbowano pobić rekord liczby wspólnie czytających osób.

Inne popularne wydarzenia dla dzieci:

- Dzień Pluszowego Misia
- Ogólnopolskie Czytanie Jeżycjady
- Międzynarodowy Dzień Postaci z Bajek
- Mikołajkowe Czytanie
- Urodziny Kubusia Puchatka
- Noc Detektywów

7.4. Imprezy organizowane przez biblioteki

Wśród działań skupionych wokół książki i czytelnictwa dużą popularnością cieszył się inicjowany przez biblioteki bookcrossing, giełdy, kiermasze i akcje wymiany książki używanej. Przykładem jest Wymiana Książkowa zorganizowana w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Bytomiu – spotkanie zainicjowane przez Śląskich Blogerów Książkowych, cieszyło się dużą popularnością, zachęcało do spotkania się z innymi ludźmi interesującymi się książką i odświeżenia własnych zbiorów. Można było wymieniać tylko książki wydane w ciągu ostatnich kilkunastu lat. Niektóre z bibliotek organizowały także giełdy winyli.

Przykładem licznych projektów literackich są „Piekary Literackie: historia i tradycja miasta słowem pisana” Miejskiej Biblioteki Publicznej w Piekarach Śląskich – organizowane przez cały rok liczne wykłady, lekcje biblioteczne, wystawy, warsztaty i konkursy skupione wokół postaci lokalnych pisarzy. Podobny charakter miały liczne festiwale omówione w dalszej części rozdziału.

Organizacja wydarzeń niezwiązanych bezpośrednio z promocją czytelnictwa przyciągała nowych odbiorców, spośród których niektórzy zostali czytelnikami. Ponadto różnego rodzaju imprezy wpływały na pozytywny wizerunek bibliotek i nadały jej ważne miejsce w miejscowości, przyczyniając się m.in. do wzmacniania więzi społecznych. Więziotwórczą funkcję pracy bibliotek dobrze opisuje fragment sprawozdania z działalności Gminnej Biblioteki Publicznej w Kruszyźnie, o Narodowym Czytaniu: *Całość była zrealizowana tak, by łączyła pokolenia, różne zawody i warstwy społeczne.*

Szeroka oferta bibliotek służyła rozwijaniu kompetencji w wielu dziedzinach, zwłaszcza, nowych technologii komputerowych, a z drugiej strony wrażliwości artystycznej, kompetencji odbiorczych kultury i sztuki, wyrażania emocji i myśli w przekazie literackim, plastycznym czy aktorskim.

W Miejskiej Bibliotece Publicznej w Czeladzi tymi zadaniami zajmował się osobny dział pod nazwą Kopalnia Kultury, posiadający własną siedzibę i pełniący funkcję domu kultury. Odbywały się pokazy filmów, koncerty, zajęcia chó-

ralne, taneczne, wystawy, warsztaty, spotkania z ludźmi kultury, sztuki, podróżnikami (slajdowiska podróżnicze), specjalistami z wielu dziedzin, ale również działania promujące literaturę i czytelnictwo, np. spotkania autorskie czy Letnia Czytelnia przed biblioteką.

Wychodząc naprzeciw potrzebom czytelników, którzy ze względu na kondycję zdrowotną nie mogli samodzielnie odwiedzić bibliotek część z nich oferowała dostarczanie książek zamówionych telefonicznie.

Sposobem na wyjście z ofertą poza mury biblioteki były letnie czytelnie plenerowe, np. w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Dąbrowie Górniczej prowadzono Czytelnię pod Chmurką, w ramach której odbywały się również animacje, gry i zabawy dla dzieci. W Miejskiej i Powiatowej Bibliotece Publicznej w Łaziskach Górnych książki udostępniano na odkrytym kąpielisku miejskim. Biblioteczki Plenerowe w różnych częściach miasta przygotowała Miejska Biblioteka Publiczna w Gliwicach. Miejska Biblioteka Publiczna w Czechowicach-Dziedziach prowadziła stoisko biblioteczne dla dzieci w centrum handlowym.

Przykłady działań kulturalnych bibliotek:

- mobilne gry miejskie, np. gra oparta na kanwie powieści *Zombie* Wojciecha Chmielarza; gra pod hasłem „Kosmiczna wyprawa z Małym Księciem” przygotowana w ramach projektu „Baobaby, róże, lisy, mały książę i urwisy” z okazji rocznicy publikacji *Małego Księcia* A. de Saint-Exupéry’ego – obydwie zorganizowane przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Gliwicach.
- 6. Interaktywną Grę Wiejską „Poznajemy Gminę Bestwina” zorganizowała tamtejsza Gminna Biblioteka Publiczna.
- *sleeveface* – akcje wykonywania zdjęć przedstawiających czytelnika i książkę z tłem stanowiącym rozszerzenie okładki. Popularne były też konkursy na fotografię lektury i książki w podróży.
- spotkania przy grach planszowych organizowane przez wiele bibliotek, często miały formę rozgrywek i turniejów, np. konwent planszówkowy w filii bibliotecznej w Siemoni Gminnej Biblioteki Publicznej w Bobrownikach. Miejska Biblioteka Publiczna w Gliwicach organizowała cykl Gry Planszowe w Bibliotece, XXIV Mistrzostwa Górnego Śląska i Zagłębia w Scrabble oraz II Otwarte Mistrzostwa Gliwic w Scrabble. I Raciborski Festiwal Gier Planszowych odbył się w Miejskiej i Powiatowej Bibliotece Publicznej w Raciborzu, gdzie działał także Klub gier. Turnieje gier planszowych organizowała również Biblioteka Miejska w Cieszynie.

Ciekawe inicjatywy podjęto w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Dąbrowie Górniczej:

- Studio Biblioteka nakręciło dokumentalny film pełnometrażowy „Piotruś Pan. Marzyciel z gitarą” o Piotrze Brzyhcyem.
- Teatr Próba 19:30 – teatr amatorski, który utworzono podczas warsztatów teatralnych.

- Działalność zespołu muzycznego *Poczytalni* złożonego z pracowników biblioteki.

Organizowano wyjazdy dla bibliotekarzy i czytelników na targi książki, do muzeów, np. Muzeum Chleba, Szkoły i Ciekawostek w Radzionkowie i Muzeum Powstań Śląskich w Świętochłowicach, a także wycieczki turystyczno-krajoznawcze.

Współpraca z zagranicą

Biblioteki obszaru przygranicznego realizowały transgraniczne projekty we współpracy z podmiotami z Czech, Słowacji i Węgier. Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej realizowała program „Beskidy bez granic” wraz z Krajską Książnicą w Żilinie (Słowacja), Miejską Biblioteką Publiczną we Frydku-Mistku (Czechy) oraz Wojewódzką Biblioteką Publiczną w Szolnok (Węgry). Współpraca obejmowała gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie materiałów bibliotecznych, zwłaszcza książek w języku słowackim, czeskim, węgierskim, wymianę doświadczeń w ramach szkoleń, konferencji, sympozjów oraz prowadzenie wymiany informacji, publikacji naukowych i popularyzatorskich dotyczących działalności kulturalnej miast, regionów i państw uczestniczących w programie. Ponadto zorganizowano „Bielsko-Bialski Dzień Przyjaźni Polsko-Węgierskiej” we współpracy z Węgierskim Instytutem Kultury im. Balassiego w Warszawie.

Miejska Biblioteka Publiczna w Czechowicach-Dziedzicach promowała miasto Czechowice-Dziedzice na wystawie przedsięwzięć czeskich organizacji w mieście Orlova. Organizowała spotkania pn. „Między stronami. Polsko-Czeskie promowanie kultury na pograniczu” dla młodzieży polskiej i czeskiej w Czechowicach-Dziedzicach i Frydlancie nad Ostrawicą (Czechy), w ramach których odbyły się warsztaty plastyczno-literackie, animacyjne i tworzenia komiksów.

Warsztaty, kursy, szkolenia

Szczególnie bogata była oferta warsztatów o szerokim zakresie tematyki, rozwijanych kompetencji i umiejętności. Niektóre biblioteki prowadziły duże projekty, których celem było wzmacnianie zainteresowania książką. Interesującym przykładem był projekt Miejskiej Biblioteki Publicznej w Jaworznie „Performatywna książka. Performatywna Biblioteka”, w ramach którego przeprowadzono 25 warsztatów pogrupowanych w cykle poświęcone tworzeniu: książki artystycznej przy użyciu różnych technik graficznych i innych, ilustracji do tekstów prozatorskich, reportażu telewizyjnego, audiobooka, utworu hip-hopowego, dające uczestnikom możliwość poznania warsztatu twórcy poszczególnych dzieł. Akcję wieńczył happening dla mieszkańców, którzy wybierali skierowane do nich teksty wierszy, dzięki czemu każdy mógł się przekonać, że poezja jest skierowana również do niego, a także sami wypisywali ważne dla nich myśli.

Organizowano warsztaty i konkursy z booktalkingu czyli opowiadania o książkach, wzbudzającego zainteresowanie i chęć jej przeczytania przez słu-

chaczy. W Miejskiej Bibliotece Publicznej w Wojkowicach taki konkurs odbył się już po raz ósmy.

Prowadzono liczne warsztaty rozwoju kompetencji cyfrowych, np. bezpłatne kursy komputerowe w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Tarnowskich Górach w ramach projektu „Cyfrowe Tarnowskie Góry” skierowanego do osób powyżej 25 roku życia.

Miejska Biblioteka Publiczna w Kuźni Raciborskiej w ramach bezpłatnych zajęć komputerowych umożliwiła przygotowanie się do zdobycia Europejskiego Certyfikatu Umiejętności Komputerowych ECDL i językowego TGLS z języków angielskiego i niemieckiego. Kursy językowe odbywały się też w innych bibliotekach, w Miejskiej i Powiatowej Bibliotece Publicznej w Będzinie – kurs języka migowego. Miejska Biblioteka Publiczna w Mikołowie udostępniała platformę e-learningową, na której można było doskonalić języki obce. Ta sama biblioteka we współpracy z centrum szkoleniowym oferowała zajęcia „Język angielski dla pracujących (25+)” w ramach projektu finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Gminna Biblioteka Publiczna w Bestwinie prowadziła kurs pierwszej pomocy.

Miejska Biblioteka Publiczna w Czechowicach-Dziedzicach w ramach projektu Akademia Pięknego Czasu oferowała zajęcia dla dorosłych od 30 roku życia na wzór uniwersytetu trzeciego wieku podzielone na 2 semestry: lektorały języków obcych, warsztaty komputerowe, plastyczne, psychologiczne, zajęcia ruchowe, wykłady. Uczestniczyło w nich 5052 osób z powiatu bielskiego na 729 godzinach zajęć dydaktycznych.

Inne przykłady – warsztaty: kaligrafii, scrabookingu, dekupażu, kolażu, florystyczne, rękodzieła, tworzenia tradycyjnych ozdób, bibułkarstwa, malowania na szkłe, przyrodniczo-ekologiczne, relaksacyjne, sportowe, samorealizacji i samodoskonalenia, tworzenia naturalnych kosmetyków, kulinarne, ogrodnicze, fotograficzne, introligatorskie, zdrowotne.

Warsztaty i zajęcia dla osób starszych

Dużą część zajęć warsztatowych oraz innych form aktywizacji biblioteki kierowały do osób starszych. Niektóre współorganizowały uniwersytety trzeciego wieku.

Zajęcia i kursy komputerowe organizowały liczne biblioteki. W 10 bibliotekach publicznych województwa rozwój kompetencji cyfrowych osób w wieku 65+ możliwy był w ramach Śląskiej Akademii Seniora, projektu Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego. Bibliotekarze Biblioteki Miejskiej w Cieszynie w ramach akcji Mobilny Bibliotekarz spotykali się z mieszkańcami domu pomocy społecznej.

Klub Seniora Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej w Będzinie organizował rozgrywki szachowe i brydżowe. W Miejskiej Bibliotece Publicznej w Chorzowie prowadzono cykl spotkań „Klasy i Klachule”, których tematem

przewodnim była tradycja, kultura i historia Górnego Śląska. W bogatej ofercie dla seniorów Miejskiej Biblioteki Publicznej w Dąbrowie Górniczej znalazły się: bezpłatne indywidualne porady prawne; zajęcia: językowe, biblioterapeutyczne; warsztaty: rękodzieła artystycznego, taneczne, gry na akordeonie i gitarze, zdrowotne; klub brydżowy.

Wystawy

Nieodłącznym, tradycyjnym elementem popularyzacji książki i wiedzy były wystawy biblioteczne, które oprócz książek i tematyki literackiej prezentowały twórczość lokalnych artystów, niejednokrotnie pełnych pasji amatorów, również czytelników: prace malarskie, fotograficzne. Wystawy o charakterze edukacyjnym skupiały się na literaturze, historii i kulturze, zwłaszcza lokalnej i regionalnej, np. wystawa ponad 200 fotografii „Dawne Lyski” w Gminnej Bibliotece Publicznej w Lyskach. Chętnie organizowano wystawy poświęcone Oldze Tokarczuk uhonorowanej Nagrodą Nobla w dziedzinie literatury. Wiele bibliotek prowadziło też regularne wystawy i galerie sztuki.

Konkursy

Chętnie stosowanym sposobem na zainteresowanie potencjalnych czytelników działalnością biblioteki, a obecnych – na zwiększenie ich czytelniczej aktywności, były konkursy. Obok charakterystycznych dla bibliotek rankingów na najaktywniejszego czytelnika czy plebiscytów na książkę roku odbywały się konkursy literackie, w tym poetyckie, recytatorskie, plastyczne, graficzne, dyktanda i inne.

Miejska Biblioteka Publiczna w Jaworznie zorganizowała ciekawe konkursy skupiające uwagę uczestników na bibliotece. Pierwszym z nich był konkurs plastyczny na pracę przedstawiającą bibliotekę przyszłości. Quiz wiedzy o bibliotece zachęcał do poznania różnych obszarów działalności jaworznińskiej księżnicy, a w konkursie literackim czytelnicy opisywali swoje wspomnienia z pierwszego kontaktu z biblioteką i lekturą.

W bibliotece publicznej przy Miejskim Centrum Kultury w Imielinie odbył się Powiatowy Konkurs Gwary Śląskiej „Jak to dawniej bywało”. Uczestnicy snuli opowieści gwarą śląską, których tematyka odnosiła się do tradycji śląskiej. Z kolei w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Mikołowie odbył się VII konkurs „Napiszmy to po naszymu” na pracę pisaną gwarą opisującą wzorzec śląskiej kobiety mogącej stanowić wzór dla współczesnego pokolenia. W tej samej placówce uczniowie szkół ponadpodstawowych prezentowali swoje umiejętności aktorskie w IV Powiatowym Konkursie Małych Form Teatralnych.

Konkursy literackie:

- „Wolność – kocham i rozumiem” VI Ogólnopolski Konkurs Literacki na utwór prozatorski, organizowany przez Miejską i Powiatową Bibliotekę Publiczną w Raciborzu. Na konkurs wpłynęło 15 prac z całej Polski.

- „Opowiadania tarnogórskie 2019” – konkurs Miejskiej Biblioteki Publicznej w Tarnowskich Górach
- Międzynarodowy Konkurs Literacki „Zostań pisarzem z Łukaszem Dębskim” – Biblioteka Miejska w Cieszynie.
- Świąteczne Zda(e)rzenie – ogólnopolski konkurs na opowiadanie świąteczne Miejskiej Biblioteki Publicznej w Dąbrowie Górniczej.

Przykłady konkursów poetyckich:

- XVII Ogólnopolski Konkurs Poezji Religijnej „O Palmę” – autorski konkurs Gminnej Biblioteki Publicznej w Bestwinie, na który napłynęło ponad 500 utworów z Polski, ale także z zagranicy.
- XV Regionalny Konkurs Poetycki im. Norberta Bonczyka Miejskiej Biblioteki Publicznej w Rudzie Śląskiej.

Festiwale, festyny, targi, koncerty

Biblioteki organizując własne akcje jak i poprzez obecność i zaangażowanie w wiele wydarzeń o różnym charakterze, włączają się w różne sfery życia lokalnych społeczności, kulturalno-rozrywkową, rekreacyjną, edukacyjną i wiele innych wymiarów życia społecznego. W trakcie takich wydarzeń, organizowanych przez władze samorządowe lub inne podmioty oraz przez same biblioteki prezentowano ofertę biblioteki, rozdawano upominki, zapraszano mieszkańców do gier, zabaw i konkursów, tak jak podczas I Festynu Bibliotecznego Miejskiej Biblioteki Publicznej w Siemianowicach Śląskich. Niekiedy były współorganizatorem a nawet głównym organizatorem dużych imprez miejskich. Tak było w przypadku Festiwalu Miasta Gliwice organizowanego po raz kolejny przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Gliwicach. Ponadto gliwicka księżnica współorganizowała lub uczestniczyła w takich wydarzeniach jak: V Gliwickie Święto Rodziny, Gliwicka Majówka, Piknik Wolności, Śląski Festiwal Nauki, targi turystyczne Świat Dla Odważnych, Targi Edukacyjne, WOW – Wakacyjne Oferty Wypoczynkowe 2019 – propozycje zajęć dla dzieci podczas przerwy wakacyjnej, Zumba na Rynku – impreza taneczna w pierwszy dzień wiosny, Gliwicki Tygiel Kultur i Smaków. Żywiecka Biblioteka Samorządowa w 2019 roku po raz pierwszy współorganizowała interdyscyplinarny, ale silnie akcentujący słowo pisane i mówione, festiwal *Żywiec miasto ZmySŁÓW*. Z okazji 50-lecia pobytu w Żywcu Stefana Kisielewskiego gośćmi imprezy byli syn felietonisty i dziennikarza, Jerzy Kisielewski oraz biograf kompozytora i muzyka, Mariusz Urbanek. Z inicjatywy ŻBS w Żywcu pojawili się wybitni historycy, literaturoznawcy, poeci, pisarze i ludzie sztuki; odbyły się warsztaty psychologiczne z Elżbietą Zubrzycką, fotograficzne z Lucjuszem Cykarskim, komiksowe z Rafałem Szląpą; wystąpił kwartet smyczkowy Beskid Quartet.

Festiwale literackie:

- KakauSzale – V Fest Literacki – śląski festiwal literacki Miejskiej Biblioteki Publicznej w Rudzie Śląskiej łączył targi książki z działaniami animacyjnymi, konkursem literackim im. Norberta Bończyka oraz biesiadą.
- 50. Rybnickie Dni Literatury – festiwal Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Rybniku obejmował liczne wydarzenia kulturalne skupione wokół książki, jednym z gości był Norman Davis.
- 15. Sosnowieckie Dni Literatury Miejskiej Biblioteki Publicznej w Sosnowcu, poświęcono szczególnie Witoldowi Gombrowiczowi w 50 rocznicę śmierci: wystawy, panel dyskusyjny, wieczór filmowy, warsztaty dla dzieci i młodzieży Zabrze
- Kryminalne zagadki Śląska vol. 2 – druga edycja projektu poświęconego literaturze kryminalnej, w trakcie której goszczono pisarzy, a także zorganizowano warsztaty z detektywami dla dzieci i młodzieży (MBP w Zabrze).
- BiblioteCon – dni fantastyki 2019 w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Żorach – cykl wydarzeń, koncentrujących się na literaturze, sztuce i grach, takich jak wykłady, prelekcje, spotkania z pisarzami i artystami, specjalistyczne warsztaty, turnieje gier oraz konkurs literacki i inne tematyczne aktywności.
- Haczyk – Gliwickie Spotkania Literackie – festiwal literacki Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gliwicach, w tej edycji poświęcony reportażowi.
- XIV Tyskie Dni Literatury – w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Tychach odbyły się spotkania autorskie, warsztaty opowiadania bajek, ilustratorskie.
- XII Międzynarodowy Festiwal Czytania nad Olzą – liczne wydarzenia kulturalne związane z literaturą (BM Cieszyn).
- „Czytające dzieci to myślący dorośli – biblioteka dzieciom” cykl warsztatów w Żywieckiej Bibliotece Samorządowej dla dzieci z wybitnymi specjalistami z zakresu literatury dziecięcej i młodzieżowej oraz spotkań na temat promocji czytelnictwa wśród młodszych Czytelników, np. wykład pt. „Co robi inżynier papieru i czy to jeszcze jest książka? Spotkanie było okazją do przedstawienia najwybitniejszych twórców książek przestrzennych (pop-up books) oraz ich dzieł.
- Festiwal Bajki – zorganizowany przez Bibliotekę Publiczną w Częstochowie obejmował spotkania autorskie, warsztaty plastyczne, spotkania z opowiadaczami, plenerowy piknik literacki.

Inne festiwale:

- Festiwal Kultury „Zagłębiwood” Miejskiej Biblioteki Publicznej w Dąbrowie Górniczej – spotkania autorskie, recitale, koncerty, spektakle teatralne i wystawy.
- III Tydzień Kultury Żydowskiej Miejskiej Biblioteki Publicznej w Katowicach – prelekcje, spotkania autorskie, kiermasz książek antykwarycznych oraz wystawy.

- Festiwal górski „Góry-Literatura-Biblioteka” Miejskiej Biblioteki Publicznej w Katowicach.
- Dni Skandynawskie 2019 – Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Łazach – wystawy, prezentacja multimedialna, spotkanie z podróżnikiem Andrzejem Wójcikiem.
- Wolność Czytania – impreza Miejskiej Biblioteki Publicznej w Chorzowie, której głównym celem była zbiórka książek, które następnie były rozdane na deptaku w centrum miasta, której towarzyszyły spotkania autorskie, animacje, wystawy, koncerty, Żywa Biblioteka, lekcje pokazowe szybkiego czytania, w tym interpretowania tekstu i wnioskowania, dla dorosłych i dla dzieci.
- Sosnowiecka Jesień Teatralna – trzytygodniowy interdyscyplinarny projekt skupiony wokół trzech dziedzin twórczości artystycznej składających się na sztukę teatralną, w ramach którego odbywały się m.in. warsztaty teatralne, ruchowe, muzyczne, koncerty, seanse filmowe.

Kolejną inicjatywą kulturalną wielu bibliotek były seanse filmowe. W kilku bibliotekach cyklicznie:

- Kino w Bibliotece – Miejska Biblioteka Publiczna w Mikołowie – 121 seansów filmowych.
- Sztuka X Muzy – Miejska Biblioteka Publiczna w Tychach – bezpłatne projekcje dla dorosłych mieszkańców, które zostały wzbogacone o krótkie prelekcje wprowadzające do prezentowanego filmu.
- Kino w Bibliotece – Miejska Biblioteka Publiczna w Sosnowcu – cykl seansów wartościowych produkcji filmowych (zwykle po 3 dobrane tematycznie filmy na jednym spotkaniu).
- Klub Filmowy Psarski Kinomaniak – Gminna Biblioteka Publiczna w Psarach.
- Cotygodniowe seanse filmów fabularnych – Miejska Biblioteka Publiczna w Świętochłowicach.
- Klub Filmowy „Kultura z Wyższego Piętra” comiesięczne projekcje poprzedzone prelekcją członka klubu w Miejskiej i Powiatowej Bibliotece Publicznej w Zawierciu.
- Filmowa środa – comiesięczne projekcje z krótkimi prelekcjami w Książnicy Beskidzkiej.

W bibliotekach odbywały się również spotkania poetyckie, muzyczne, np.:

- wieczór z poezją i muzyką o tematyce powstańczej „O śląski lud, piastowski plemię...” w Gminnej Bibliotece Publicznej w Bojszowach.
- „Śpiewomy familijnie po śląsku” – rodzinne spotkania w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Rudzie Śląskiej, podtrzymujące tradycję wspólnego muzykowania. Inicjatorem cyklu i zarazem prowadzącym był pracownik biblioteki – Marian Brzoza.

Ponadto organizowano turnieje sportowe, biegi, koncerty zespołów muzycznych, chórów, uczniów szkół muzycznych, spektakle teatrów goszczących w bibliotekach, festyny, jarmarki świąteczne i wiele innych.

Konferencje, wykłady

Konferencje i wykłady w bibliotekach najczęściej podnosiły tematykę kulturalną, historyczną i szeroko rozumianą regionalną; rozmawiano o pisarzach i literaturze, ale także religiach, teatrze, zdrowiu i żywieniu, przemocy, komunikacji społecznej, zagadnieniach prawnych. Miejska Biblioteka Publiczna w Mikołowie była gospodarzem spotkań dla słuchaczy Podyplomowych Studiów z Wiedzy o Regionie Uniwersytetu Śląskiego, w których mogli uczestniczyć użytkownicy Biblioteki. Po raz 11 odbyła się Powiatowa Konferencja Regionalna dla bibliotekarzy, nauczycieli i regionalistów zorganizowana w Paniówkach przez Powiatową Bibliotekę Publiczną w Gliwicach pt. „Obraz powstań śląskich w historii, literaturze i kulturze”.

Kluby i spotkania cykliczne

Na terenie całego województwa w ramach projektu Instytutu Książki działało 100 Dyskusyjnych Klubów Książki przy 55 bibliotekach, w których średnio 10 razy w roku odbywały się spotkania poświęcone wybranej przez klubowiczów literaturze. W sumie odbyło się 967 spotkań. Biblioteki same również organizowały liczne literackie kluby i cykle spotkań, których uczestnicy wymieniali się swoimi refleksjami o przeczytanych tekstach.

Inne kluby i cykliczne spotkania literackie:

- Poranek w bibliotece – Miejska Biblioteka Publiczna w Czechowicach-Dziedzicach – rozmowy przy kawie o literaturze, kulturze i historii.
- Cieszyńska Studnia Literacka – spotkania grupy poetyckiej.
- Grupa Poetycka Saffo – spotkania grupy poetyckiej, Gminna Biblioteka Publiczna w Zebrzydowicach.
- „Ciekawe historie” – spotkania poświęcone literaturze historycznej, Miejska Biblioteka Publiczna w Jastrzębiu-Zdroju.
- „Spotkania z poezją” – spotkania miłośników poezji, Gminna Biblioteka Publiczna w Buczkowicach.
- Komentarz Kulturalny Czytelnia – dyskusje o literaturze i kulturze na zadany temat, w oparciu o wskazaną literaturę. Miejska Biblioteka Publiczna w Tychach.
- Prasowe Forum Dyskusyjne – cykliczne spotkania czytelników prasy, Miejska Biblioteka Publiczna w Dąbrowie Górniczej.

Kluby i cykliczne spotkania historyczne:

- Bielskie spotkania z historią – Program Książnicy Beskidzkiej realizowany we współpracy z katowickim oddziałem Instytutu Pamięci Narodowej.
- Klub Miłośników Historii – comiesięczne spotkania z prelekcjami o historii regionu, przygotowywanymi przez uczestników i prezentacją pamiątek, dokumentów, Gminna Biblioteka Publiczna w Pawłowicach.
- Historiolandia – Klub Gier Historycznych – program promujący literaturę, pogłębiający wiedzę historyczną, który łączy elementy nauki i zabawy poprzez wykorzystanie gier o tematyce historycznej, Książnica Beskidzka.

Kluby i spotkania cykliczne dla rodziców:

- Gromadka Uszatka – spotkania rodzinne dla mam z dziećmi w wieku do lat 3, których celem jest wymiana poglądów i myśli dotyczących rodzicielstwa, a także wskazanie dorosłym wartościowych tytułów i cenionych autorów książek dla dzieci, Biblioteka Miejska w Cieszynie.
- Biblioteczny Klub Młodych Rodziców – cykliczne spotkania dla rodziców dzieci w wieku 0-3 lata. Podczas spotkań Klubu rozmawiamy na tematy związane z rodzicielstwem, edukacją, zdrowiem; co jakiś czas udział w spotkaniach biorą osoby związane zawodowo z tematyką rodzicielstwa/dzieci, Miejska Biblioteka Publiczna w Katowicach.
- Spotkania dla rodziców nt. zdrowia, wychowania i nauki czytania najmłodszych dzieci, Biblioteka Miejska w Knurowie.

Ponadto w bibliotekach prowadzono kluby i cykliczne spotkania poświęcone takim zagadnieniom i aktywnościom jak: zdrowie, języki obce, aktywność zawodowa i rozwój kariery, muzyka, psychologia i samorozwój, filozofia, prawo, rękodzielnictwo, malarstwo, nowe technologie, podróże.

7.5. Działania społeczne

Nie ulega wątpliwości, że biblioteki publiczne realizują ważną misję społeczną, jaką jest promocja książki, wiedzy i szerokiego wachlarza kompetencji niezbędnych w dobie społeczeństwa informacyjnego i postępującej cyfryzacji. Jak szeroki jest wachlarz zagadnień, które biblioteki przybliżały swoim czytelnikom widać na przykładzie dwóch projektów Gminnej Biblioteki Publicznej w Jejkowicach, skierowanych dla mieszkańców: „Cyfrowe Jejkowice” – szkolenia komputerowe dla osób dorosłych m.in. z zakresu: bezpieczeństwa w Internecie, kultury w Internecie, mediów społecznościowych, bankowości elektronicznej, prowadzenia własnej firmy w sieci, oraz „W drodze do sukcesu” – projekt skierowany dla kobiet powracających na rynek pracy. Działalność wielu bibliotek wykroczyła daleko poza gromadzenie i udostępnianie zbiorów, obserwując i odpowia-

dając na potrzeby lokalnych społeczności. Czytelnicy niektórych bibliotek mogli liczyć na pomoc np. w wypełnianiu deklaracji podatkowych, przygotowywaniu wniosków do budżetów obywatelskich, a także na darmowe porady prawne.

Biblioteki angażowały się w realizację zajęć, zwłaszcza dla dzieci, w ramach programów przeciwko uzależnieniom, czy przemocy. Nieprzecenioną rolę profilaktyczną pełniły liczne działania kulturalno-animacyjne bibliotek, które przyciągają i pochłaniają uwagę młodych ludzi, rozwijają ich zainteresowania i osobowość, zaspokajają potrzebę samorealizacji i przynależności do grupy skupionej wokół wartościowych celów, a także uświadamiają i uwrażliwiają na problemy i zagrożenia życia codziennego.

Miejska Biblioteka w Tarnowskich Górach włączyła się w projekt „Postaw na rodzinę” Krakowskiej Akademii Profilaktyki, ukierunkowując podjęte inicjatywy na wzmacnianie więzi rodzinnych i ochronę przed szeroko rozumianą patologizacją społeczną.

Integracji społecznej sprzyjały takie działania, jak Obchody Dnia Inwalidów i Osób Niepełnosprawnych w Gminnej Bibliotece Publicznej w Psarach – koncert w wykonaniu uczestników Warsztatów Terapii Zajęciowej w Będzinie, wystawa twórczości połączona z kiermaszem prac i wspólne integracyjne biesiadowanie. Biblioteka Miejska w Blachowni w Światowym Dniu Wiedzy na temat Autyzmu włączyła się w upowszechnianie wiedzy o autyzmie, eksponując literaturę nt. tego zaburzenia.

Biblioteki angażowały się również w takie inicjatywy, jak:

- Sprzątanie Świata i popularyzacja wiedzy o problemach środowiska naturalnego w Światowym Dniu Ziemi.
- Ogólnopolska Kampania „Poła Nadziei” mająca na celu propagowanie idei wolontariatu, bezinteresownej pomocy nieuleczalnie chorym oraz ich rodzinom.
- Żywe Biblioteki – indywidualne rozmowy z osobami stygmatyzowanymi, narażonymi na dyskryminację i postrzeganymi stereotypowo w społeczeństwie.
- Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy.
- Pomoc dla schronisk dla zwierząt.
- „Globalnie w bibliotekach” – projekt Polskiej Akcji Humanitarnej popularyzujący wiedzę o ochronie zasobów wodnych i praw człowieka na świecie.

7.6. Oferta dla dzieci i młodzieży

Liczne wyżej wymienione działania kulturalne, edukacyjne i promujące czytelnictwo skierowane były zarówno do dorosłych, jak i do dzieci i młodzieży, a także organizowane ze szczególną myślą o tej grupie czytelników, np. zajęcia dla rodziców, na których poznawali polecaną literaturę dziecięcą wspólnie ze swoimi potomkami. Jednak oferta skierowana do młodego czytelnika była boga-

ta, w wielu bibliotekach stanowiła blisko połowę wszystkich inicjatyw i warto ją omówić oddzielnie.

Często podejmowano współpracę z placówkami oświatowymi i opiekuńczo-wychowawczymi (żłobkami, przedszkolami, szkołami podstawowymi, gimnazjami, ośrodkami wychowawczymi), bibliotekami szkolnymi, publicznymi i pedagogicznymi, organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami kultury. Najczęstszą formą takiej współpracy było głośne czytanie z dziećmi w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, zwykle w placówce edukacyjnej, ale także w bibliotekach, nie tylko w ramach zajęć szkolnych. W trakcie takich wizyt w szkołach możliwe było również wypożyczanie książek bibliotecznych. Na przykład bibliotekarka Gminnej Biblioteki Publicznej w Mierzęcicach w ramach cotygodniowych spotkań Czytamy Razem odwiedzała uczniów współpracującej szkoły podstawowej i czytała fragment książki wybranej dla danej grupy wiekowej dzieci, a tytuł trafiał na osobną półkę w szkole, dzięki czemu pobudzano zainteresowanie uczniów pozycjami wartymi uwagi. Osobne spotkania prowadzone były dla młodzieży, której również polecano wartościowe i ciekawe wydawnictwa. Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Katowicach podjął współpracę z Miejską Biblioteką Publiczną w Rudzie Śląskiej przy organizacji spotkań animacyjnych dla rodziców z dziećmi pn. „Mama/tata z maluszkiem”. Liczne były programy i akcje promujące wspólne czytanie, w rodzinie, z rodzicami, w grupie klubowiczów.

Pasowanie na czytelnika nadawało uroczysty charakter rozpoczęciu przygody z biblioteką. Czytelnie dla najmłodszych oferowały swobodny dostęp do książeczek, gier, puzzli i maskotek. Dużą popularnością cieszyły się przygotowywane i przedstawiane przez dzieci teatrzyki kamishibai. Organizowano wycieczki, urodziny w bibliotece (imprezy z grami i zabawami opartymi na treści wybranej przez solenizanta książki).

Organizowano konkursy: literackie (na wiersz, opowiadanie, recenzję), znajomości lektury, recytatorskie, ortograficzne, na pracę plastyczną i inne, o zasięgu miejskim, regionalnym i ogólnopolskim. Książnica Beskidzka współorganizowała polsko-czesko-słowacki konkurs literacko-plastyczny pt. „Moje wędrówki po krainie fantazji”. W Gminnej Bibliotece Publicznej w Ślemieniu odbyła się 3. edycja akcji „Czytanie się opłaca”, w której najaktywniejsi nowi czytelnicy mający rozpocząć naukę w 1 klasie szkoły podstawowej otrzymali bony na zakup pierwszej wyprawki szkolnej. Miejska Biblioteka Publiczna w Gliwicach współorganizowała konkurs „Safe Data. Video Challenge” na najlepszy spot promujący ochronę danych osobowych.

Lekcje biblioteczne

Lekcje biblioteczne były prowadzone przez niemal wszystkie biblioteki publiczne.

W ramach przysposobienia bibliotecznego zapoznawano nowych młodych czytelników z zasadami korzystania ze zbiorów biblioteki, z encyklopedii, słowników, czasopism i innych typów dokumentów. Kompetencje czytelnicze rozwijano w ramach bogatej oferty edukacji czytelniczo-medialnej. Ważne miejsce zajmowała także edukacja regionalna, np. w ramach projektu edukacyjnego „Były, są... czy będą: elementy tradycji górnośląskiej”, dofinansowanego ze środków Muzeum Historii Polski w Warszawie, który zrealizowała Miejska Biblioteka Publiczna w Bytomiu. Ciekawym przykładem edukacji ekologicznej jest cykl lekcji Gminnej Biblioteki Publicznej w Buczkowicach o rzekach, drzewach, ptakach i bioróżnorodności, w ramach projektu zagospodarowania doliny Żylicy i utworzenia ścieżki przyrodniczo-dydaktycznej.

Dzięki współpracy z uczelniami wyższymi i innymi ośrodkami edukacyjnymi wtajemniczono najmłodszych czytelników w świat nauki. W ramach Uniwersytetu Dziecięcego w Gminnej Bibliotece Publicznej w Psarach odbywały się wykłady dla dzieci w wieku od 6 do 12 lat popularyzujące naukę i wiedzę, organizowane przez Akademię WSB w Dąbrowie Górniczej. Dziecięcą Akademię Naukową prowadzono w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Strumieniu zajęcia prowadzili nauczyciele akademicki. Edukacyjny charakter miała również Grupa Zabawowa dla dzieci do 3 lat, w której dzieci mogły uczyć się przez obserwację i naśladowanie, nawiązywać kontakty i bawić się z dziećmi w różnym wieku, poznawać nowe słowa, rozwijać samodzielność, a przede wszystkim wyrabiać nawyk pracy z książką i korzystania z biblioteki. Biblioteka w Strumieniu organizowała również zajęcia z instruktorami z prywatnej firmy edukacyjnej Fabryka Naukowców pt. „Programowanie Gier”.

Warsztaty

Różnorodne umiejętności u dzieci i młodzieży rozwijano podczas licznych zajęć warsztatowych: językowych, matematycznych, teatralnych, tanecznych, muzycznych, rysunkowych, robotycznych, archeologicznych, podróżniczych, kulinarnych, drukarskich, literacko-plastycznych, tworzenia ozdób, zakładerek, pocztówek, ilustracji, scrapbookingowych, filcowania na sucho, animacji poklatkowej, konstrukcyjnych LEGO, bezpiecznego korzystania z internetu, umiejętności interpersonalnych, nt. zawodów. Miejska Biblioteka Publiczna w Gliwicach prowadziła projekt edukacyjny „Ciekawość Świata” poświęcony popularyzacji nauki, skierowany do uczniów gliwickich szkół, w ramach którego odbyły się m.in. pokazy mobilnego planetarium, warsztaty robotowe, fotograficzne, graficzne, gry na bębnach afrykańskich, szachowe.

Obok zajęć z literaturą oraz plastycznych najczęściej prowadzono warsztaty z programowania np. robotów LEGO WeDo, Photon, mBot oraz przy użyciu gry Scottie Go! Kilka bibliotek uczestniczyło w programie Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego „Kodowanie w bibliotece”. Również gliwicka księżnica przygotowała cykl warsztatów „Nowe Technologie i Roboty w Biblio-

tece” – wykorzystujących roboty Robopiesek Teksta, Robot Tipster, Robosapien, MiPosaur, Photon oraz takie narzędzia jak np. aplikacja Make Beliefs Comix do tworzenia komiksów czy serwis Storybird pozwalający na projektowanie książek elektronicznych. Nowe technologie wykorzystała Książnica Beskidzka w mobilnej terenowej grze literackiej „Podróż do świata pierwszych Słowian” inspirowanej książką „Bestiariusz słowiański” autorstwa Pawła Zycha oraz Witolda Vargasa. Wykorzystano aplikację ActionTrack. Rozgrywkę osadzono na mapie Google w formie szlaku literackiego. Przy użyciu smartfona gracze rozwiązywali zagadki, kierowali się do różnych zaaranżowanych miejsc za pomocą GPS, skanowali kody QR poznając pradawny świat Słowian i legendarne stwory.

Miejska Biblioteka Publiczna w Dąbrowie Górniczej prowadziła warsztaty pn. „Fabryka Kreatywnego Biznesu” dla uczniów szkół ponadpodstawowych, których celem był rozwój twórczej pracy zespołowej i przedsiębiorczości oraz możliwość założenia firmy, której działalność zlokalizowana byłaby na terenie Fabryki Pełnej Życia w Dąbrowie Górniczej – otwartej przestrzeni publicznej w centrum miasta, tworzonej w ramach projektu o tej samej nazwie.

Gminna Biblioteka Publiczna w Przystajni we współpracy z Fundacją Dajemy Dzieciom Siłę i Fundacją Orange zorganizowała wakacyjną akcję edukacyjną „Sieciaki na wakacjach w Twojej miejscowości” nt. bezpieczeństwa dzieci w sieci. Były to warsztaty edukacyjne dla dzieci prowadzone w oparciu o udostępniane przez wymienione fundacje bezpłatne materiały.

7.7. Działalność wydawnicza

Wybrane wydawnictwa bibliotek publicznych

Gminna Biblioteka Publiczna w Bestwinie:

- *Pragnienie. XVII Ogólnopolski Konkurs Poezji Religijnej „O Palmę”*, wstęp Sławomir Lewczak, fot. Darek Czernek. Bestwina 2019. Tomik nagrodzonych wierszy.

Buczkowice:

- *Chcecie bajki... oto bajka. Jesienne Dni Książki*. Buczkowice, 2019. Publikacja pokonkursowa bajek i prac plastycznych wojewódzkich konkursów: literackiego „Chcecie bajki...oto bajka” i ekologicznego konkursu plastycznego „Zielono mi” z lat 2018 i 2019.

Miejska Biblioteka Publiczna w Dąbrowie Górniczej:

- „Przegląd Dąbrowski”. Bezpłatny miesięcznik dla mieszkańców miasta drukowany w nakładzie 35000 egzemplarzy.

Miejska Biblioteka Publiczna w Gliwicach:

- Małgorzata Błotnicka [i in.], *Otwieranie świata*, il. Dorota Nowicka. Gliwice 2016. Dodruk poradnika dla rodziców dzieci od 0 do 6 roku życia, wręczonego podczas rejestracji dziecka w Urzędzie Stanu Cywilnego.

Gminna Biblioteka Publiczna w Hażlachu:

- *Kalendarz biblioteczny*, Hażlach 2019. Kalendarz kartkowy.

Miejska Biblioteka Publiczna w Jaworznie:

- Maria Leś-Runicka, Ryszard Latusek, *Dzieje jaworznickiego bibliotekarstwa powszechnego. 70 lat Miejskiej Biblioteki Publicznej w Jaworznie*, Jaworzno 2019.
- *Ogólnopolski międzyszkolny konkurs literacki o Złote Pióro Prezydenta Jaworzna. Laureaci 2019. Edycja 23*, red. Monika Ryter, Jaworzno 2019.
- *Słowo ma kolor. Almanach*, Jaworzno 2019. Wydany w bogatej szacie graficznej zbiór utworów poetyckich i prozy autorstwa członków Stowarzyszenia Twórców Kultury w Jaworznie.

Biblioteka Miejska w Imielinie:

- *Imieliński informator kulturalno-sportowy*, Imielin 2019.

Gminna Biblioteka Publiczna w Kozach:

- „Koziańskie Wiadomości”. Miesięcznik samorządowy.

Miejska Biblioteka Publiczna w Kuźni Raciborskiej:

- „Echo Gminy Kuźnia Raciborska”. Kwartalnik samorządowy.

Gminna Biblioteka Publiczna w Markłowicach:

- Anna Nowak, *Poezja muzyką życia*, Markłowice 2019.

Miejska Biblioteka Publiczna w Piekarach Śląskich:

- Łukasz Żywulski, *Piekary Literackie. Twórczość w cieniu górniczych szybów*. Piekary Śląskie 2019.

Miejska Biblioteka Publiczna w Rudzie Śląskiej:

- Joanna Helander, Arkadiusz Gola, *Nieznany dworzec. Ruda Śląska, 1987-2018*, Ruda Śląska 2019.
- Jerzy Mazurek, *Przypadki Pana Monta*, Ruda Śląska 2019.
- *Pomiędzy brzegami pamięci a zasadą nieokreśloności Heisenberga MCMLIX-MMXIX*, red. Krystian Gałuszka, Ruda Śląska 2019.
- Grzegorz Poloczek, Mateusz Szymczyk, Andrzej Minkacz, *Stacja Biblioteka*, [dokument dźwiękowy, płyta CD], Ruda Śląska 2019.

Miejska Biblioteka Publiczna w Zabrzu:

- 22. Międzynarodowy Festiwal Rysowania w Zabrzu. Zabrze 2019. Katalog.

Gminna Biblioteka Publiczna w Żarnowcu:

- „Echo Żarnowca”. Gazeta samorządowa.

Miejska Biblioteka Publiczna w Żorach:

- Aleksandra Zawalska-Hawel [i in.], *Migrate To Library. Good Practices*, Żory 2019 [dostępna online: <http://mbpzory.pl/pliki/plik/migrate-to-library-good-practices-wersja-ostateczna-1558088819.pdf>].

7.8. Działalność informacyjna

Działalność informacyjna jako jedno z podstawowych zadań bibliotek, obejmowała takie formy, jak informacja ustna, bazy danych czy odpowiedzi na kwerendy. Informowano o zbiorach własnych, o zasobach różnego rodzaju dokumentów niezależnie od ich lokalizacji, wyszukiwano literaturę na zadane tematy. Udzielano również informacji faktograficznej, zwłaszcza o tematyce regionalnej. Liczne biblioteki, głównie pełniące funkcje powiatowe oraz Biblioteka Śląska w Katowicach wydawały bibliografie regionalne.

Przykładem szerokiego upowszechniania informacji o regionie są udostępnione przez Centrum Wiedzy o Regionie Książnicy Beskidzkiej w Bielsku-Białej źródeł informacji regionalnej:

- „Bibliografia Bielska-Białej i Powiatu Bielskiego”,
- *Beskidzkie ABC* – encyklopedyczna baza wiedzy o obszarze Beskidów,
- *Datownik regionalny* – kalendarium minionych wydarzeń,
- internetowy informacyjny serwis regionalny miasta Bielska-Białej i powiatu.

Miejska Biblioteka Publiczna w Jaworznie kontynuowała prace nad *Jawornickim Słownikiem Biograficznym*. Jednocześnie organizowano wykłady poświęcone osobom opisanym w nowych biogramach, prowadzone przez inicjatorkę słownika, badaczkę dziejów Jaworzna Marię Leś-Runicką. Biblioteka główna prowadziła Punkt Informacji Turystycznej.

Gminna Biblioteka Publiczna w Ornontowicach prowadziła Biblioteczny Punkt Informacji, gromadzący i rozpowszechniający informacje na temat działań społeczno-kulturalnych, edukacyjnych, ogłoszenia i aktualne dane adresowo-faktograficzne placówek, instytucji, organizacji i firm działających na terenie gminy Ornontowice. Informacje te zamieszczano na stronie internetowej biblioteki i w holu biblioteki (tablica i stojak na prasę, ulotki).

7.9. Obsługa specjalnych grup użytkowników bibliotek publicznych

Biblioteki samorządowe województwa śląskiego podejmują wielorakie działania i inicjatywy wspierające różnorodne formy aktywności osób niepełnosprawnych. Każdy rok, także 2019, za sprawą starań bibliotek przynosi zmiany w kierunku udogodnień dla czytelników o specjalnych potrzebach. Liczne przedsięwzięcia takie jak wystawy, kiermasze czy przedstawienia mają na celu m.in. promowanie talentów i rozwijanie pasji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz podniesienia ich samooceny. Wiele bibliotek prowadzi specjalne galerie promujące twórczość osób niepełnosprawnych. Należą do nich m.in. *Mała Galeria* w Bibliotece Śląskiej, *Galeria ExLibris* w bibliotece w MBP w Jaworznie oraz *Galeria pod Fikusem* w bibliotece w MiPBP w Wodzisławiu Śląskim. Miejska Biblioteka Publiczna w Jastrzębiu-Zdroju w swojej Galerii *Da Vinci* zorganizowała w 2019 roku wystawę prac uczniów z Zespołu Szkół Specjalnych nr 9 w Jastrzębiu-Zdroju oraz udostępniła przestrzeń wystawową Stowarzyszeniu Na rzecz Dzieci Niepełnosprawnych i ich Rodziców *Tęcza*.

Większość bibliotek (m.in. w Goczałkowicach, Zbroslawicach czy Siewierzu) prowadzi akcję *Książka na telefon* – dostarczanie literatury osobom chorym, starszym i niepełnosprawnym. Po wcześniejszej informacji telefonicznej, książki zostają dostarczone do domu czytelnika przez pracownika Biblioteki lub wolontariusza.

Współpraca z osobami obciążonymi różnego typu niepełnosprawnością to często wyzwanie dla pracowników bibliotek publicznych, jednak trud włożonej pracy przekłada się na pozytywne efekty. Warto wspomnieć chociażby Bibliotekę Publiczną w Częstochowie, której pracownicy prowadzili warsztaty brajłowskie dla dzieci pełnosprawnych i klas integracyjnych z uczniami słabowidzącymi, zajęcia czytelnicze organizowano we współpracy z *Fundacją Oczami Brata*. Ofertę Miejskiej Biblioteki Publicznej dla osób niepełnosprawnych w Czechowicach Dziedzicach stanowią natomiast comiesięczne warsztaty z cyklu *Kolorowe spotkania czwartkowe*. Na warsztatach tych, zarówno dzieci, jak i dorośli, rozwijają swoje umiejętności pamięciowe, spostrzegawczość oraz sprawność ruchową poprzez zabawę. Integralną część warsztatów stanowią zajęcia plastyczne. Natomiast Gminna Biblioteka Publiczna w Hażlachu zawiązała porozumienie ze Stowarzyszeniem na Rzecz Rozwoju Wsi Rudnik w Rudniku w celu przeprowadzenia indywidualnego wsparcia psychologicznego i warsztatów prawnych dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności.

Dla osób z dysfunkcją wzroku ważne jest stałe unowocześnianie wyposażenia bibliotek w wyspecjalizowany sprzęt techniczny przystosowany do potrzeb tej grupy oraz odpowiednia adaptacja stanowisk komputerowych. W marcu 2019 roku Zagłębiowska Mediateka (MBP w Sosnowcu) udostępniła osobom z dysfunkcją wzroku Pokój Pracy Indywidualnej ze specjalistycznym stanowiskiem komputerowym. Pracownia obsługiwana jest przez personel Multimediów dla

dorosłych i wyposażony jest m. im. w zestaw komputerowy, program udźwiękający Screenreader Jaws Professional, monitor brajlowski Focus 80, multilektor Sara, powiększalnik Clear View C 24" FullHD oraz słuchawki. Do użytkowników zakupionego sprzętu zaliczyć należy między innymi dzieci z oddziałów przedszkolnych dla niewidomych i niedowidzących oraz ich opiekunów, młodzież skupioną w specjalistycznych ośrodkach szkolno-wychowawczych z terenu Śląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, niepełnosprawnych studentów i pracowników naukowych oraz członków Polskiego Związku Niewidomych z całego regionu. Wyposażenie pokoju pracy indywidualnej skutecznie poszerzyło przestrzeń społeczną i edukacyjną osób z dysfunkcją narządu wzroku zgodnie z funkcjonującymi w dzisiejszych czasach założeniami społeczeństwa informacyjnego, społeczeństwa opartego na wiedzy.

Innym przykładem wychodzenia naprzeciw potrzebom osób niewidomych i słabowidzących jest Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Ryszarda Kincla w Raciborzu, która w ramach projektu *Biblioteka bez barier* zakupiła klawiatury z drukiem powiększonym oraz myszki komputerowe dla osób niepełnosprawnych. Projekt współfinansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014–2020. Wiele bibliotek czyni również starania, by dostosowywać swoje strony internetowe do potrzeb osób niewidomych i słabowidzących, jak np. Gminna Biblioteka Publiczna w Goczałkowicach-Zdroju.

Szczególnym typem działalności bibliotek na rzecz osób zagrożonych wykluceniem z kultury jest praca z osobami hospitalizowanymi oraz osadzonymi. W województwie śląskim działa 14 filii szpitalnych. Ze względu na specyfikę pracy i miejsce działalności, bibliotekarze starają się dotrzeć do czytelnika przy wykorzystaniu różnorodnych form. Jedną z nich są wizyty z książkami na oddziałach szpitalnych.

W Filii Szpital w Jaworznie w tym celu wykorzystywany jest magiczny Bajkowiez, przekazany przez Fundację Serdecznik, który wyposażony jest w sprzęty do pracy terapeutycznej i książki o odpowiednich walorach literackich. Wypożyczenia zbiorów odbywają się również w lokalu biblioteki dla pacjentów chodzących, co daje im możliwość miłego spędzenia czasu poza salą szpitalną, w chwilach wolnych od badań. Dla najmłodszych pacjentów organizowane są zajęcia literacko-artystyczne w salach szpitalnych oddziałów dla dzieci (rozmowy, czytanie, zajęcia plastyczne, konkursy z nagrodami, słuchanie audiobooków). W Filii szpitalnej w Jastrzębiu-Zdroju, codziennie dobierana jest odpowiednia literatura. Książki i czasopisma są dostarczane w wózku, a także donoszone i odbierane na życzenie. Odwiedziny odbywają się w ustalonym czasie, na każdym oddziale Szpitala.

Miejscem bardzo chętnie odwiedzanym przez rodziców z dziećmi – pacjentami jest Filia nr 38 MBP w Katowicach zlokalizowana w Górnośląskim Centrum Zdrowia Dziecka w Katowicach. Dzieci mogą korzystać z propozycji biblioteki

na miejscu, czyli z księgozbioru, programów edukacyjnych oraz zajęć na ekranie multimedialnym. Odwiedzają ją także nauczyciele, którzy przyprowadzając dzieci do biblioteki urozmaicają im czas spędzany w szpitalu. Zajęcia przygotowane dla małych pacjentów oprócz funkcji zabawowych spełniają funkcję terapeutyczną. Stosowane metody głośnego czytania, dialogów, elementów pedagogiki zabawy i dramy miały na celu wzmocnienie własnej samooceny, sprawdzenia się w grupie rówieśniczej itp.

Ważnym przykładem działania promującego bibliotekę w środowisku szpitalnym jest głośne czytanie przy łóżku pacjenta. Na przykład na Oddziale Opiekuńczo Leczniczym w Raciborzu w cotygodniowych zajęciach ciekawymi tematami podejmowanymi w 2019 roku były: znaczenie snu w życiu człowieka; nadodrzańskie bulwary – to, jak dziś wyglądają miasta z perspektywy rzeczno szlaku, potrafi zaskoczyć; historia raciborskiego sportu; mój region – moje miejsce na ziemi, moja mała ojczyzna.

W większości tych placówek pacjenci mogą korzystać ze stanowisk komputerowych z bezpłatnym dostępem do Internetu. Niektórzy pacjenci po wyjściu ze szpitala nadal mogą korzystać z usług biblioteki tak jak i inni pacjenci przychodzący na kontrolne badania do przychodni albo korzystający z cyklicznych zabiegów min. chemioterapii, fizjoterapii (np. Filia szpitalna w MiPBP w Raciborzu).

W tabelach poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby czytelników oraz wypożyczeń w filiach i punktach bibliotecznych istniejących w szpitalach, domach opieki oraz aresztach.

Biblioteki szpitalne w województwie śląskim

Biblioteki szpitalne			Liczba czytelników	Liczba wypożyczeń
1.		F.18	76	382
2.	Bytom	F.24	94	503
3.	Dąbrowa Górnicza		89	5 883
4.	Jastrzębie-Zdrój		1 131	20 169
5.	Jaworzno		401	6 680
6.		F.34	1 257	10 558
7.	Katowice	F.38	1 650	8 207
8.	Orzesze		63	782
9.	Racibórz		739	6 513
10.	Siemianowice Śląskie		222	4 125
11.	Tychy		722	13 180
12.		F.1	643	4 442
13.	Ustroń	F.2	653	3 167
14.	Wodzisław		155	1 958
SUMA			7 895	86 549

Punkty biblioteczne prowadzone przez biblioteki publiczne
województwa śląskiego przeznaczone dla specjalnych grup użytkowników

Punkty biblioteczne przeznaczone dla specjalnych grup użytkowników		Liczba czytelników	Liczba wypożyczeń
1.	Punkt biblioteczny w Szpitalu w Będzinie	193	293
2.	Punkt biblioteczny w Szpitalu Miejskim w Bielsku-Białej	1 138	4 743
3.	Punkt biblioteczny w Szpitalu Wojewódzkim w Bielsku-Białej	223	2 142
4.	Punkt biblioteczny w Szpitalu Pediatrycznym w Bielsku-Białej	224	888
5.	Punkt biblioteczny w Subrejonowym Ośrodku Leczenia Psychiatrycznego w Bielsku-Białej	21	90
6.	Punkt biblioteczny w Katolickim Domu Opieki „Józefów” w Bielsku-Białej	30	123
7.	Punkt biblioteczny w Areszcie Śledczym w Bielsku-Białej	398	4 862
8.	Punkt biblioteczny w Domu Pomocy Społecznej „Kombatant” w Bytomiu	12	230
9.	Punkt biblioteczny w Szpitalu Powiatowym w Mikołowie	40	3 610
SUMA		2 279	16 981

Niektóre biblioteki samorządowe województwa śląskiego współpracują z zakładami karnymi. Taka współpraca prowadzona jest m.in. przez Bibliotekę Śląską, Miejską Bibliotekę Publiczną w Wojkowicach i Sosnowcu oraz Książnicę Beskidzką w Bielsku-Białej. Biblioteki prowadzą w zakładach punkty biblioteczne, realizują spotkania edukacyjne oraz spotkania w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki. Program Dyskusyjne Kluby Książki jest realizowany przez Instytut Książki w formie programu dotacyjnego dla wojewódzkich bibliotek publicznych. Dzięki udziałowi w programie możliwa była organizacja spotkań autorskich w ośrodkach penitencjarnych. W Zakładzie Karnym w Jastrzębiu-Zdroju zorganizowano spotkanie z Pawłem Pieniążkiem, którego tematem była wojna w Syrii oraz spotkanie z Mariuszem Sepioło, który opowiedział o swoich książkach poświęconych polskim himalaistkom i Tomaszowi Mackiewiczowi.

Współpracę z Aresztem Śledczym kontynuuje Miejska Biblioteka Publiczna w Sosnowcu, w zakresie pomocy instrukcyjno-metodycznej, szkoleniowej oraz kulturalnej. W jej ramach, pracownicy Biblioteki przygotowali dla osadzonych prelekcje i prezentacje multimedialne m.in. „Manga i anime – kultura Japonii”, „Yakuza – mafia nasza powszednia”, „Japonia – kraj kwitnącej wiśni”, „Filmowe kreacje Christophera Nolana”. Osadzeni mieli również możliwość uczestniczyć w projekcjach filmowych w ramach projektu Kino w Bibliotece. Podobną współpracę prowadzi Miejska Biblioteka Publiczna w Wojkowicach – w zamian za udostępnianie książek, osadzeni podczas wizyt w bibliotece wykonują czynności porządkowe.

Coraz większą grupą użytkowników korzystających z oferty kulturalnej bibliotek są seniorzy. Korzystają z zasobów placówek bibliotecznych nie tylko pod kątem udostępniania zbiorów, lecz również uczestnicząc w specjalnie dla nich przygotowywanych zajęciach i warsztatach edukacyjnych, np. od maja 2019 roku GBP w Kroczykach rozwinęła nowatorskie przedsięwzięcie pod nazwą *Kroczyckie Czwartki Literackie*. Są to spotkania czytelniczek – seniorek (50+) zainteresowanych książką, historią i literaturą. Spotkania te odbywają się raz w miesiącu w ostatni czwartek i są formą zagospodarowania wolnego czasu i zaspokojenia potrzeb kontaktu z innymi ludźmi w podobnym wieku. Przykładowo Gminna Biblioteka Publiczna w Lelowie wzięła udział w projekcie społecznym w ramach rządowego programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych ASOS 2019 – był to wykład z częścią warsztatową, na którym seniorzy tworzyli „Mapę lokalnych potrzeb seniorów”.

Biblioteki coraz częściej pozyskują różnorodny sprzęt (komputery, laptopy, tablety, rzutniki multimedialne, aparaty fotograficzne itp.) dla swoich placówek z programów oferowanych przez instytucje państwowe i prywatne. Nowoczesny sprzęt umożliwia prowadzenie bardzo popularnych wśród seniorów warsztatów komputerowych, naukę obsługi tabletu, tworzenie prezentacji multimedialnych. W trakcie warsztatów komputerowych, które odbyły się m.in. w Książnicy Beskidzkiej w Bielsku-Białej, Miejskiej Bibliotece Publicznej w Dąbrowie Górniczej, MBP w Tychach, Gminnej Bibliotece Publicznej w Jelesni, Krzepicach, Lelowie i wielu innych, w ramach „Śląskiej Akademii Senior@” – Program Rozwoju Kompetencji Cyfrowych seniorów 65+, uczestnicy zdobywali umiejętność wyszukiwania informacji w Internecie, zakładania konta e-mailowego, wysyłania poczty elektronicznej, formatowania dokumentu oraz zapisywania i drukowania dokumentów. Takie spotkania odbywały się w wielu bibliotekach samorządowych naszego województwa, forma i zakres ich prowadzenia uzależniona jest głównie od posiadanego sprzętu i wielkości danej placówki.

W filiach MBP w Katowicach prowadzone są zajęcia edukacyjne dla dorosłych i seniorów z zakresu podstawowej obsługi komputera, w tym m.in. programów z pakietu OpenOffice, poczty elektronicznej, Internetu oraz obsługi elektronicznego katalogu OPAC, były to m.in.:

- Senior Inter@ktywny – warsztaty komputerowe dla osób starszych (Filia nr 11).
- Pomyszkuj w Internecie – indywidualne spotkania dla seniorów (Filia nr 13).
- Do Internetu jeden krok... – zajęcia internetowe dla seniorów (Filia nr 14).
- OPAC dla seniora – indywidualne szkolenia (Filia nr 15).
- Komputerowe ABC – konsultacje komputerowe dla osób starszych (Filia nr 16).
- Dojrzały Internet czyli nie tylko dzieci buszują w Sieci – warsztaty komputerowe dla dorosłych (Filia nr 23).
- Z komputerem za pan brat – zajęcia korzystania z komputera oraz poruszania się w Internecie (Filia nr 19).

- Klub Komputerowy Myszka – nauka korzystania z komputera, Internetu, pomoc w pisaniu CV (Filia nr 32).

Jedną z ciekawszych propozycji oferowanych seniorom naszego województwa były spotkania w ramach klubu „Aktywny Senior 50+”, których głównym założeniem było propagowanie zdrowego stylu życia osób starszych. Taką ofertę m.in. proponowały biblioteki: w Dąbrowie Górniczej, Tychach, Jastrzębiu-Zdroju (zorganizowane przez Fundację Partycypacji Społecznej Chorzów), Jaworznie – zajęcia *Sztuka ruchu* – realizacja zasady równowagi w naturze – promowanie zdrowego trybu życia i aktywności fizycznej wśród seniorów.

Wśród seniorów szczególnie dużym powodzeniem cieszą się międzypokoleniowe warsztaty rękodzielnicze w ramach realizacji projektu dla seniorów 60+, z których chętnie korzystają, spędzając wolny czas w gronie osób o tych samych zainteresowaniach i wymieniając się doświadczeniami. Takim przykładem może być m.in. Miejska Biblioteka Publiczna w Mikołowie, gdzie prowadzone są zajęcia pt. *Babcine heklowanie i sztrykowanie* – cotygodniowe spotkania z rękodziełem i literaturą dla osób 60 plus. W ramach spotkań prezentowane i wykorzystywane są zbiory biblioteczne z tej dziedziny oraz literatura z zakresu twórczego spędzania wolnego czasu, literatura o Śląsku i po śląsku. Prace uczestniczek prezentowane są na wystawie w Bibliotece.

Ciekawą propozycją dla seniorów coraz większej liczby bibliotek są spotkania „z grami planszowymi”, tutaj przykładem może być m.in. organizowana cyklicznie przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Dąbrowie Górniczej „Środa nad planszą”. Ponadto dużym zainteresowaniem seniorów cieszyły się bezpłatne kursy e-learningowe z języka angielskiego, włoskiego, hiszpańskiego, francuskiego i niemieckiego organizowane m.in. w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Mikołowie.

Podobnie jak w latach poprzednich seniorzy spotykali się w bibliotekach na spotkaniach autorskich (np.: *Ptaki w Cieszynie* – spotkanie autorskie z Ewą Dembiniok, *Pan Hadyna i magiczna ławeczka* – dwa spotkania autorskie z Andrzejem Żakiem zorganizowane z okazji Roku Stanisława Hadyny, *Dlaczego tutaj?* – spotkanie autorskie z Mikołajem Bizoniem, Andrzej Krajewski – spotkanie autorskie i promocja książki „Rodzinne drogi” – Miejska Biblioteka w Cieszynie).

Wiele bibliotek prowadzi również regularną współpracę z Uniwersytetami Trzeciego Wieku. Współpraca ta polega m.in. na udziale w wykładach – promocji działań bibliotecznych oraz zbiorów, udostępnianiu pomieszczeń na spotkania i warsztaty dla seniorów. Przykładem są m.in. cykliczne spotkania słuchaczy Cieszyńskiego Stowarzyszenia „Uniwersytet Trzeciego Wieku”- Przeszłość i teraźniejszość w ramach działalności Biblioteki Miejskiej w Cieszynie.

Biblioteki współpracują również z Klubami Seniora i tak np. przy GBP w Lelowie działa Klub Seniora „Aktywne życie z pasją”. W 2019 r. dla Seniorów zorganizowano między innymi:

- „Pożegnanie Starego Roku, przywitanie Nowego 2019 Roku” – sylwestrowe spotkanie, życzenia noworoczne.
- „Jak karnawał to karnawał – czas radości, śpiewu i rozrywki” – wieczór przy akompaniamencie akordeonu.
- „Zakończenie karnawału” – kultywowanie polskiej tradycji związanej z karnawalem, gdzie kwitnie radość muzyka i śpiew.

W Bibliotece Śląskiej w Katowicach pracą na rzecz integracji oraz wyrównania szans w dostępie do informacji i kultury osób niepełnosprawnych oraz grup zagrożonych wykluczeniem społecznym zajmuje się głównie Dział Biblioterapeutyczny. W ramach tej działalności prowadzone są liczne zajęcia o charakterze biblioterapeutycznym, arteterapeutycznym, edukacyjnym oraz integracyjnym dla grup zorganizowanych.

Podobnie jak w latach poprzednich Dział współpracował z warsztatami terapii zajęciowej, domami pomocy społecznej, specjalnymi ośrodkami szkolno-wychowawczymi, szkołami z oddziałami integracyjnymi oraz szkołami podstawowymi. Stałą opieką pracownicy Działu Biblioterapeutycznego objęli podopiecznych Śląskiego Stowarzyszenia Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski i Osobom z Upośledzeniem Umysłowym Szansa w Katowicach, którzy raz w tygodniu są gośćmi Działu uczestnicząc w zajęciach arteterapeutycznych i filmoterapeutycznych. Od 28 listopada 2019 roku zajęcia te (pod kierunkiem pracownika Działu) prowadziły dwie stażystki wraz z trenerem zajęć w ramach podpisanej umowy o staż z Fundacją Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej im. Św. St. Kostki w Katowicach.

Dział Biblioterapeutyczny regularnie współpracuje również z Środowiskowym Domem Samopomocy Nr 1 w Katowicach, Śląskim Centrum Edukacji i Rehabilitacji ARTERIA w Katowicach, Dziennym Domem Pomocy im. Brata Alberta w Katowicach oraz Domem Pomocy Społecznej im. a Paulo w Chorzowie. Pracownicy Działu prowadzili również zajęcia w siedzibach ośrodków, z którym i Dział współpracuje. Tak było w przypadku odwiedzin u uczestników Warsztatów Terapii Zajęciowej w Rudzie Śląskiej czy podopiecznych Domu Pomocy Społecznej a Paulo w Chorzowie. Dla uczestników WTZ w Rudzie Śląskiej pracownicy przygotowali krótkie prelekcje na tematy dostosowane do percepcji odbiorców (m.in. *Jak to było ze świętym Mikołajem*, *Gawęda o smokach*, *O smogu naszym wrogu*).

Seniorzy są jedną z grup osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, z którą współpracuje Dział Biblioterapeutyczny. Od marca 2013 roku pracownicy Działu prowadzą Konwersatorium Biblioteki Śląskiej. Jest to przestrzeń 50+, gdzie prowadzone są m.in. warsztaty komputerowe, zajęcia edukacyjne i artystyczne. W 2019 roku zorganizowano i przeprowadzono w ramach Konwersatorium Biblioteki Śląskiej łącznie 67 spotkań.

Największe zainteresowanie uczestników wzbudziły zajęcia z zakresu podstawowej obsługi komputera i Internetu, zapoznania się z programem PowerPoint. Uczestnicy warsztatów dowiedzieli się także jakie informacje można uzyskać z blogów tematycznych, czym jest wirtualne zwiedzanie i podglądanie zwierząt. Warsztaty komputerowe prowadzili zarówno pracownicy Działu Biblioterapeutycznego, jak i pracownicy Instytutu Badań Regionalnych, którzy przeprowadzili spotkanie Województwo śląskie na mapach historycznych: GEOHIST, Eduś, EWoś – platformy cyfrowe.

Dużą popularnością cieszyły się warsztaty arteterapeutyczne szczególnie warsztaty ceramiczne, które pomagają rozwijać sprawność manualną oraz poprawiają percepcję, spostrzegawczość, co jest szczególnie istotne w przypadku osób starszych. Prowadzone były również warsztaty linorytnicze, w czasie których seniorzy projektowali i wykonywali np. swój ekslibris oraz warsztaty artystyczne z wykorzystaniem np. techniki decoupage.

Równie chętnie seniorzy uczestniczyli w prelekcjach edukacyjnych połączonych z pokazem multimedialnym. Do najbardziej popularnych należały spotkania z cyklu *Wędrówki do miejsc świętych*, w czasie których przybliżono uczestnikom historię miejsc świętych różnych kultur i religii. Gościem jednego z nich był ks. dr Andrzej Hoinkis – wykładowca liturgiki w Wyższym Seminarium Duchownym oo. Franciszkanów w Katowicach-Panewnikach, który przybliżył seniorom historię i dzieje obecne katedry św. Szczepana w Wiedniu. Inne prelekcje edukacyjne realizowane w ramach Konwersatorium to opowieści o niezwykłych kobietach na przestrzeni dziejów (m.in. *Niezwykłe kobiety starożytności*) lub historie przedmiotów i zjawisk z naszego najbliższego otoczenia (*Krótką historią herbaty*, *Krótką historią pijaństwa* itp.). Z okazji 200 urodzin Stanisława Moniuszki przygotowano prelekcję pt. *Muzyczny portret – życie i twórczość Stanisława Moniuszki*.

Nową inicjatywą pracowników Działu Biblioterapeutycznego są spotkania integracyjno-edukacyjne dla seniorów pt. *Zgrajmy się!* Jest to cykl spotkań, podczas których seniorzy poznają tajniki gier planszowych. Dużą popularnością cieszą się klasyczne scrabble, towarzyska gra karciana UNO, ale również strategiczne gra planszowa *Osadnicy z Catanu*.

W ramach współpracy pracownicy Działu gościli również z różnorodnymi prelekcjami i warsztatami artystycznymi w Filii nr 1 Miejskiej Biblioteki Publicznej w Piekarach Śląskich. W 2019 roku bibliotekarze zorganizowali 5 takich spotkań, wzięło w nich udział 46 seniorów.

Biblioteka Śląska udostępnia przestrzeń wystawienniczą, w której eksponowane są prace przedstawicieli grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Jest to miejsce debiutu wielu artystów, dające możliwość prezentacji ich dzieł szerokiemu kręgowi odbiorców. „Mała Galeria” znajdująca się w budynku Biblioteki przy ulicy Ligonii 7 w Katowicach, nieprzerwanie od 1988 roku promuje twórczość m.in. artystów niepełnosprawnych.

Z okazji Światowego Dnia Wiedzy o Autyzmie 2 kwietnia odbył się wernisaż wystawy prac zostały wykonanych przez podopiecznych Stowarzyszenia Rodzin i Przyjaciół Osób Dotkniętych Autyzmem „Szklany Mur” w Piekarach Śląskich. W Małej Galerii 30 kwietnia odbył się finisaż wystawy prac uczestników Twórcowni Forma-T natomiast w maju wernisaż V Wystawy rysunku, malarstwa i ceramiki uczniów Szkoły Podstawowej nr 55 Specjalnej w Katowicach. Tradycyjnie, tak jak co roku, pracownicy Biblioteki zorganizowali wernisaż XXVI Wystawy ceramiki i prac plastycznych uczniów Szkoły Przysposabiającej do Pracy przy Zespole Szkół Zawodowych Specjalnych nr 6 w Katowicach, w którym wzięli udział m.in. uczniowie szkoły, ich rodzice oraz nauczyciele. W grudniu kolejną odsłonę w Bibliotece miał XI Regionalny Konkurs Plastyczny Magia Kolorów dla podopiecznych warsztatów terapii zajęciowej.

Piękne prace osób niepełnosprawnych można było również obejrzeć w gmachu głównym Biblioteki Śląskiej w trakcie VI Wielkanocnego Kiermaszu Rękodziela Artystycznego Osób Niepełnosprawnych. W Kiermaszu wzięło udział 13 placówek z województwa śląskiego, które prezentowały przedmioty wykonane przez swoich podopiecznych. Były to m.in. placówki: Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy im. dr Marii Trzcińskiej-Fajfrowskiej w Katowicach-Giszowcu, Warsztaty Terapii Zajęciowej Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koła w Katowicach-Giszowcu, Zespół Szkół Zawodowych Specjalnych nr 6 w Katowicach, Caritas Archidiecezji Katowickiej Ośrodek Błogosławiona Karolina w Łędzinach, Śląskie Centrum Edukacji i Rehabilitacji „Arteria” w Katowicach, Dąbrowskie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Otwarte Serca”, WTZ „Promyk” w Katowicach. Impreza miała na celu promocję twórczości osób niepełnosprawnych oraz ich integrację ze środowiskiem. Uzupełnieniem kiermaszu były warsztaty artystyczne dla bibliotekarzy z województwa śląskiego (m.in. warsztaty zdobienia świec metodą decoupage, warsztaty tworzenia ozdób z filcu, warsztaty tworzenia ozdób wielkanocnych techniką quillingu i wiele innych). Umiejętności nabyte w czasie zajęć bibliotekarze wykorzystują na spotkaniach w swoich macierzystych instytucjach. Dodatkowo w czasie trwania wydarzenia osobom przybyłym na kiermasz zaproponowano prelekcję ks. Łukasza Resiaka na temat zwyczajów wielkanocnych, natomiast pokaz tworzenia palm wielkanocnych zaprezentowały panie z Koła Gospodyń Wiejskich w Niegowonicach.

W ramach Porozumienia podpisanego przez Bibliotekę Śląską z Aresztami Śledczymi w Katowicach i Bytomiu oraz z Zakładem Karnym w Zabrze realizowanych jest wiele działań skierowanych do osadzonych w tych jednostkach. Jednym z nich jest cykl edukacyjny *Akademia kultury*. Pracownicy Działu Biblioterapeutycznego prowadzą w tych ośrodkach różnorodne warsztaty integracyjne oraz spotkania edukacyjne. Prelekcje przygotowywane dla osadzonych miały bardzo różną tematykę. W 2019 roku były to m.in. *Western – gatunek nie tylko filmowy*, *Literacko-filmowe spotkanie walentynkowe*, *Krótką historia pijaństwa*,

Muzyczny portret – życie i twórczość Stanisława Moniuszki. Dużą popularnością cieszą się również warsztaty artystyczne, w tym warsztaty ceramiczne, ale także spotkania z grami planszowymi, które są dobrym sposobem na integrację osadzonych. W okresie sprawozdawczym przeprowadzono 15 takich spotkań.

Pracownicy Działu Biblioterapeutycznego nadal koordynują działalność Dyskusyjnego Klubu Książki realizowanego według projektu Instytutu Książki promującego czytelnictwo w Polsce. Jeden z nich realizowany jest w Areszcie Śledczym w Katowicach. W 2019 roku odbyło się pięć spotkań Dyskusyjnego Klubu Książki, w których łącznie wzięło udział 35 osób. W czasie tych spotkań zostały omówione lektury: *Zielona sukienka. Przez Rosję i Kazachstan śladami rodzinnej historii*, *Odrzucona miłość*, *Powieść o Zeldzie Fitzgerald*, *Już mnie nie oszukasz*, *Pani Henryka i morderstwo w pensjonacie*. Wśród książek, które czytały osadzone, znalazły się zarówno biografie, książki sensacyjne, jak i książka o tematyce podróżniczej. Każdorazowo spotkania uzupełnione były prelekcją dotyczącą bezpośrednio omawianej książki lub poruszanej w niej tematyki. Niejednokrotnie również w czasie takich spotkań wykorzystywano gry towarzyskie typu kalambury, Scrabble i Dixit.

W Dziale Biblioterapeutycznym w 2019 roku w ramach umowy o bezpłatną praktykę zawodową odbywały staż cztery osoby niepełnosprawne intelektualnie z Fundacji Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej im. Św. Stanisława Kostki – Warsztat Terapii Zajęciowej „Promyk” w Katowicach.

Biblioteka Śląska sprawuje opiekę merytoryczną oraz użycza pomieszczeń w gmachu biblioteki przy ulicy Ligonii 7 w Katowicach Fundacji Forma-T, która realizuje program wykorzystujący arteterapię w rozwoju osobowości uczestników. Prowadzi spotkania warsztatowe dające możliwość tworzenia i sprawdzania nowych form terapii na podstawie doświadczeń grupy. Spotkania integracyjne odbywają się regularnie dwa razy w tygodniu. Dodatkowo raz w miesiącu w ramach działającego przy Twórcowni Forma-T Klubu Miłośników Dobrej Herbaty i Rozmów Wszelakich spotykają się uczestnicy Fundacji oraz zaproszeni goście na przygotowanych każdorazowo prelekcjach i prezentacjach multimedialnych.